

Samling af Afgørelser

RET TEN FOR EU-PERSONALESAGERS DOM (Anden Afdeling)

11. juli 2013*

»Personalesag — psykisk chikane — begrebet chikane — ansøgning om bistand — administrativ undersøgelse vedrørende påståede tilfælde af chikane — afgørelse om afslutning af den administrative procedure og henlæggelse af sagen — rimelig frist til at afslutte en administrativ undersøgelse — pligt til at begrunde afgørelsen om at afslutte den administrative undersøgelse — rækkevidde«

I sag F-46/11,

angående et søgsmål anlagt i medfør af artikel 270 TEUF, der finder anvendelse på Euratom-traktaten i henhold til denne traktats artikel 106a,

Marie Tzirani, tidligere tjenestemand ved Europa-Kommissionen, Bruxelles (Belgien), først ved advokaterne É. Boigelot og S. Woog, derefter ved advokat É. Boigelot,

sagsøger,

mod

Europa-Kommissionen, først ved V. Joris og P. Pecho, som befuldmægtigede, bistået af advokat B. Wägenbaur, derefter ved V. Joris, som befuldmægtiget, bistået af advokat B. Wägenbaur,

sagsøgt,

har

PERSONALERETTEN (Anden Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, M.I. Rofes i Pujol, og dommerne I. Boruta og K. Bradley (refererende dommer),

justitssekretær: fuldmægtig X. Lopez Bancalari,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 6. september 2012,

afsagt følgende

* Processprog: fransk.

Dom

- 1 Ved stævning indleveret til Personalerettens Justitskontor den 14. april 2011 har sagsøgeren anlagt denne sag med påstand dels om annullation af Europa-Kommissionens afgørelse om at henlægge sagsøgerens ansøgning om bistand, dels om, at Kommissionen tilpligtes at erstatte den skade, som sagsøgeren hævder at have lidt.

Retsforskrifter

- 2 Artikel 41 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder bestemmer:
- »1. Enhver har ret til at få sin sag behandlet uvildigt, retfærdigt og inden for en rimelig frist af Unionens institutioner, organer, kontorer og agenturer.
2. Denne ret omfatter navnlig:
- [...]
- c) pligt for forvaltningen til at begrunde sine beslutninger.
- [...]«
- 3 Artikel 1d, stk. 1, i vedtægten for tjenestemænd i Den Europæiske Union (herefter »vedtægten«) har følgende ordlyd:
- »Ved anvendelsen af denne vedtægt er enhver form for forskelsbehandling på grund af køn, race, hudfarve, etnisk eller social oprindelse, genetiske anlæg, sprog, religion eller tro, politiske eller andre anskuelser, tilhørsforhold til et nationalt mindretal, formueforhold, fødsel, handicap, alder eller seksuel orientering forbudt.
- [...]«
- 4 Vedtægtens artikel 12a, stk. 3, har følgende ordlyd:
- »Ved »psykisk chikane« forstås enhver form for misbrug, der over en periode gentagne gange eller systematisk kommer til udtryk i adfærd, ord, handlinger, bevægelser eller på skrift, som er forsætlige, og som er et angreb på en persons værdighed, personlighed eller psykiske eller fysiske integritet.«
- 5 Vedtægtens artikel 24 bestemmer:
- »Unionen yder sine tjenestemænd bistand, især ved retsforfølgning mod personer, der har fremsat trusler, krænkelser, injurier, ærerørige beskyldninger eller foretaget angreb på person eller formue, rettet mod tjenestemanden eller dennes familie på baggrund af hans stilling eller hverv.
- Unionen erstatter solidarisk det påførte tab, i det omfang tjenestemanden ikke har fremkaldt det forsætligt eller ved grov uagtsomhed og i det omfang, han ikke kan opnå erstatning fra den skadevoldende person.«
- 6 Vedtægtens artikel 25, stk. 2, bestemmer således:
- »Enhver afgørelse, der træffes i henhold til denne vedtægt om en bestemt person, skal straks meddeles den pågældende tjenestemand skriftligt. Enhver afgørelse, der indebærer et klagepunkt, skal begrundes.«

7 Artikel 2, stk. 2, i bilag IX til vedtægten, der omhandler disciplinær forfølgning, har følgende ordlyd:

»Ansættelsesmyndigheden underretter den pågældende, når undersøgelsen er afsluttet, og tilsender ham konklusionen af undersøgelsesrapporten og efter anmodning alle de dokumenter, der har direkte forbindelse til de påstande, der er blevet rettet mod ham, dog med forbehold af hensynet til beskyttelsen af tredjeparters legitime interesser.«

Sagens faktiske omstændigheder

- 8 Sagsøgeren indtrådte i Kommissionens tjeneste i 1977 og blev fra den 1. juli 1991 ansat i generaldirektorat (GD) »IX Personale og Administration«, der efterfølgende ændrede navn til GD for »Menneskelige Ressourcer og Sikkerhed« (herefter »GD Personale«).
- 9 I 2003 indgav sagsøgeren en ansøgning til stillingen som direktør for direktorat B, »Vedtægt: politik, forvaltning og rådgivning« i GD Personale (herefter »direktorat B«), samt en ansøgning til stillingen som direktør for direktorat C, »Socialpolitik, ansatte i Luxembourg, sundhed, hygiejne«, under samme GD (herefter »direktorat C«). Sagsøgeren blev opført på listen over de bedst egnede ansøgere, men administrationen valgte i begge tilfælde en anden ansøger. A blev valgt til stillingen i direktorat B, og B blev valgt til stillingen i direktorat C.
- 10 Sagsøgeren anlagde efterfølgende to søgsmål, idet hun anfægtede udnævnelsen af A og B. Udnævnelserne blev annulleret ved dom afsagt af Retten i Første Instans den 4. juli 2006 (sag T-45/04, Tzirani mod Kommissionen, og sag T-88/04, Tzirani mod Kommissionen). Sagsøgeren anfægtede efterfølgende opfyldelsen af dommen i sag T-45/04 ved et søgsmål for Personaleretten, der gav anledning til Personalerettens dom af 22. oktober 2008 i sagen Tzirani mod Kommissionen (sag F-46/07), hvorved Personaleretten annullerede den nye afgørelse om at udnævne A til stillingen som direktør for direktorat B og tilpligtede Kommissionen at betale sagsøgeren erstatning.
- 11 Den 1. januar 2003 blev sagsøgeren overflyttet til Kontoret for »forvaltning og fastsættelse af individuelle rettigheder« (PMO), hvor hun blev ansat som kontorchef. Den 1. oktober 2004 blev C udnævnt til fungerende direktør for PMO, og den 16. februar 2005 blev hun udnævnt til direktør for PMO.
- 12 Sagsøgeren sendte den 25. maj 2005 og den 17. februar 2006 en e-mail til sin overordnede, C, hvori hun foreholdt C at have udvist en adfærd, som udgjorde psykisk chikane.
- 13 Sagsøgeren indgav den 5. december 2007 en ansøgning om bistand i henhold til vedtægtens artikel 24 (herefter »ansøgningen af 5. december 2007« eller »ansøgningen om bistand«). Sagsøgeren hævdede at have været udsat for psykisk chikane og anmodede Kommissionen om at indlede en administrativ undersøgelse med henblik på at fastlægge disse omstændigheder og at træffe de nødvendige foranstaltninger for at afhjælpe situationen. Sagsøgeren anmodede endvidere om, at hendes ansøgning om bistand skulle behandles af en anden af Kommissionens tjenester end DG Personale, hvor hun arbejdede.
- 14 Ved e-mail af 18. december 2007 underrettede Kommissionens generalsekretær sagsøgeren om, at Kommissionens Undersøgelser- og Disciplinærkontor (IDOC) ville behandle hendes ansøgning om bistand.
- 15 Den 7. februar 2008 blev sagsøgeren offer for en ulykke på sin arbejdsplads, hvorefter hun blev langtidssygemeldt. Sagsøgeren blev pensioneret i februar 2009 uden at have genoptaget arbejdet.

- 16 Ved e-mail af 6. juni 2008 til IDOC spurgte sagsøgeren til behandlingen af hendes ansøgning om bistand. Ved skrivelse af 9. juni 2008 underrettede den ansatte, der havde ansvaret for undersøgelsen (herefter »undersøgeren«), sagsøgeren om, at Kommissionens generalsekretær havde besluttet at indlede en administrativ undersøgelse. Undersøgeren anførte i samme skrivelse, at han ville gennemføre undersøgelsen med teknisk bistand fra IDOC. Undersøgeren anførte i denne henseende, at Kommissionens generalsekretær havde besluttet at overlade selve undersøgelsen til en person uden for IDOC for at forebygge enhver reel eller tilsyneladende interessekonflikt. Endelig underrettede undersøgeren sagsøgeren om, at hun ville blive kontaktet »inden for de nærmeste dage« med henblik på at aftale et møde, hvorunder hun ville få lejlighed til at uddybe sine påstande.
- 17 Ved e-mail af 7. november 2008 beklagede undersøgeren over for sagsøgeren, at iværksættelsen af undersøgelsesproceduren var blevet forsinket.
- 18 Den 21. november 2008 og den 5. marts 2009 klagede sagsøgeren over, at hun ikke havde modtaget underretning om sin sag, og anmodede undersøgeren om at give oplysninger om udviklingen i hendes sag. Den 6. marts 2009 beklagede undersøgeren, at »iværksættelsen af den aftalte procedure« var blevet forsinket.
- 19 Undersøgeren opfordrede den 9. marts 2009 sagsøgeren til at afgive vidneudsagn inden for rammerne af den administrative undersøgelse, hvilket hun gjorde den 19. marts 2009.
- 20 Den 30. juni 2009 anmodede sagsøgeren skriftligt på ny undersøgeren om status i sagen. Hun anmodede endvidere om et nyt møde med henblik på at fremlægge et nyt bevis. Undersøgeren sendte den følgende dag en e-mail til sagsøgeren, hvori han anførte, at han »personligt påtog sig ansvaret for den langvarige undersøgelse«, og at han erkendte, at det »trods hans anstrengelser« ikke havde været muligt for ham at behandle sagsøgerens sag samtidig med de andre sager, som han havde ansvaret for, »lige så hurtigt, som han havde kunnet ønske«.
- 21 Det møde, som sagsøgeren havde anmodet om, blev afholdt den 29. september 2009.
- 22 Den 8. november 2009 anmodede sagsøgeren undersøgeren om at få indsigt i referaterne af de høringer, der var blevet afholdt inden for rammerne af den administrative undersøgelse. Da hun ikke modtog svar, gentog hun denne anmodning den 25. november 2009.
- 23 Ved e-mail af 27. november 2009 afslog undersøgeren anmodningen om aktindsigt i referaterne af høringerne under henvisning til hensynet til beskyttelsen af den administrative undersøgelses fortrolighed og til beskyttelsen af personoplysninger.
- 24 I perioden fra den 1. december til den 4. december 2009 og den 22. januar 2010 gennemgik sagsøgeren de bilag, som hun havde vedlagt sin ansøgning om bistand, sammen med en ansat hos IDOC.
- 25 Den 14. februar 2010 fremsendte sagsøgeren et nyt dokument til undersøgeren.
- 26 Den 19. februar 2010 indgav sagsøgeren en klage over undersøgelsens varighed til Den Europæiske Ombudsmand.
- 27 Den 23. april 2010 vedtog undersøgeren den endelige undersøgelsesrapport og anbefalede Kommissionens generalsekretær at afslutte den indledte undersøgelse og at henlægge sagen under henvisning til, at sagsøgeren havde indgivet en ansøgning om bistand.
- 28 Det fremgår af sagsakterne, at sagsøgeren i forbindelse med de bemærkninger, som Kommissionen fremsatte over for Ombudsmanden den 15. juli 2010, fik underretning om, at den endelige undersøgelsesrapport var blevet vedtaget, samt oplysning om indholdet af undersøgerens konklusioner.

- 29 Den 10. august 2010 modtog sagsøgeren en afgørelse af 7. juni 2010 truffet af Kommissionens generalsekretær om at henlægge hendes ansøgning om bistand (herefter »den anfægtede afgørelse« eller »afgørelsen af 7. juni 2010«). Den anfægtede afgørelse støttede sig på den endelige undersøgelsesrapport, men denne rapport var ikke vedlagt den nævnte afgørelse.
- 30 Ved skrivelse af 25. august 2010 foreholdt sagsøgerens advokat Kommissionen den omstændighed, at sagsøgeren først havde modtaget afgørelsen af 7. juni 2010 to måneder og tre dage efter, at den nævnte afgørelse var blevet truffet, samt at afgørelsen ikke var sendt med rekommanderet post og uden kopi til sagsøgerens advokat, selv om sagsøgeren udtrykkeligt havde anmodet herom i ansøgningen om bistand.
- 31 Den 7. september 2010 indgav sagsøgeren en klage over den anfægtede afgørelse i medfør af vedtægtens artikel 90, stk. 2.
- 32 Den 15. september 2010 meddelte Kommissionen sagsøgerens advokat, at afgørelsen af 7. juni 2010 ikke var blevet sendt til advokaten »som følge af en administrativ fejl«, og at den dato, der skulle tages i betragtning ved beregning af fristen for »sagsanlæg«, var den 10. august 2010.
- 33 Efter at sagsøgerens advokat ved skrivelse af 14. oktober 2010 havde anmodet om en præcisering, meddelte Kommissionen, at udtrykket »sagsanlæg«, det var anvendt i skrivelsen af 15. september 2010, var en »formuleringsfejl«, at klagen var blevet registeret den 7. september 2010, og at denne dato skulle »anvendes ved beregningen af fristen for at besvare« klagen.
- 34 Klagen blev afvist ved afgørelse af 20. december 2010, som blev meddelt sagsøgeren den 4. januar 2011.

Parternes påstande og retsforhandlinger

- 35 Sagsøgeren har nedlagt følgende påstande:
- Kommissionen tilpligtes at fremlægge sagsakterne vedrørende den administrative undersøgelse, herunder bl.a. den endelige undersøgelsesrapport og de dertil knyttede dokumenter samt referaterne af de høringer, der blev afholdt i forbindelse med undersøgelsen.
 - Den anfægtede afgørelse annulleres.
 - Kommissionen tilpligtes at betale erstatning for ikke-økonomisk skade, som fastsættes til 10 000 EUR, idet der tages forbehold for en forhøjelse af beløbet under sagen, samt at godtgøre udgifterne i forbindelse med den administrative procedure.
 - Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger.
- 36 Kommissionen har nedlagt følgende påstande:
- Frifindelse i det hele.
 - Sagsøgeren tilpligtes at betale sagens omkostninger.
- 37 Personaleretten opfordrede ved Justitskontorets skrivelse af 31. januar 2012 Kommissionen til at fremlægge den endelige undersøgelsesrapport, idet den anførte, at Kommissionen kunne vælge at fremsende en fortrolig version. Kommissionen indleverede den nævnte rapport til Justitskontoret den 16. februar 2012, men anmodede ikke om fortrolig behandling.

- 38 Ved skrivelse af 27. marts 2012 meddelte sagsøgeren Personaleretten, at den endelige undersøgelsesrapport, som Kommissionen havde indleveret til Personaleretten, ikke var vedlagt de bilag, der indeholdt en gennemgang af de gennemførte undersøgelsesaktiviteter og af høringerne af vidner og andre berørte personer, og hun anmodede Personaleretten om at opfordre Kommissionen til at fremlægge disse bilag. Ved skrivelse af 12. juli 2012 meddelte Justitskontoret parterne, at Personaleretten havde besluttet ikke at imødekomme denne anmodning.
- 39 Personaleretten har fremsat et forslag om mindelig bilæggelse af tvisten, hvilket parterne ikke har imødekommet.

Retlige bemærkninger

A – Påstanden om at tilpligte Kommissionen at fremlægge sagsakterne vedrørende den administrative undersøgelse

- 40 Sagsøgeren har nedlagt påstand om, at Kommissionen som led i foranstaltninger med henblik på sagens tilrettelæggelse tilpligtes at fremlægge sagsakterne vedrørende den administrative undersøgelse, herunder bl.a. den endelige undersøgelsesrapport og de dertil knyttede dokumenter samt referaterne fra de høringer, der blev afholdt i forbindelse med undersøgelsen.
- 41 Personaleretten finder, at det, når der er tale om en klage over psykisk chikane, medmindre der foreligger særlige omstændigheder, er nødvendigt at sikre fortroligheden omkring de afgivne vidneudsagn, herunder de vidneudsagn, der er afgivet under den administrative procedure, idet den eventuelle ophævelse af fortroligheden under en retssag kan indebære en hindring for, at der kan foretages neutrale og objektive undersøgelser, i hvilken forbindelse de ansatte, der skal høres som vidner, kan udtrykke sig frit og uden forbehold (Personalerettens dom af 12.12.2012, sag F-43/10, Cerafogli mod ECB, præmis 222, der verserer som appelsag for Den Europæiske Unions Ret under sagsnummer T-114/13 P). Sagsøgeren har imidlertid ikke fremlagt tilstrækkelige beviser til, at Personaleretten i den foreliggende sag kan fravige dette forsigtighedshensyn.
- 42 På baggrund af det ovenstående og i betragtning af, at Kommissionen som led i foranstaltninger med henblik på sagens tilrettelæggelse har fremlagt den endelige undersøgelsesrapport uden bilag, og da sagsøgeren har modtaget denne rapport, finder Personaleretten, at sagen under alle omstændigheder er tilstrækkelig oplyst ved de udvekslede skriftlige indlæg og parternes svar på foranstaltningerne med henblik på sagens tilrettelæggelse og de spørgsmål, der blev stillet under retsmødet, og det må derfor fastslås, at den nævnte påstand ikke kan tages til følge for så vidt angår bilagene til den endelige undersøgelsesrapport.

B – Påstanden om annullation af den anfægtede afgørelse

- 43 Sagsøgeren har til støtte for påstanden om annullation af den anfægtede afgørelse fremsat fem anbringender om henholdsvis et åbenbart urigtigt skøn og en retlig fejl, tilsidesættelse af vedtægtens artikel 1d, tilsidesættelse af bistandspligten, omsorgspligten og princippet om god forvaltningsskik samt endelig tilsidesættelse af begrundelsespligten.

1. *Det første anbringende om et åbenbart urigtigt skøn og en retlig fejl*

a) Parternes argumenter

- 44 Sagsøgeren har anført, at den anfægtede afgørelse er behæftet med et åbenbart urigtigt skøn, idet Kommissionens generalsekretær i sin egenskab af ansættelsesmyndighed fastslog, at den adfærd, som sagsøgeren foreholdt sin overordnede og sine kolleger, ikke kunne kvalificeres som psykisk chikane, og at ansøgningen om bistand derfor måtte henlægges. Sagsøgeren har endvidere anført, at Kommissionen tilsidesatte vedtægtens artikel 12a, stk. 3, idet den tog stilling til, om der var tale om psykisk chikane, på grundlag af betingelser, der ikke fremgår af denne bestemmelse.
- 45 Efter sagsøgerens opfattelse var samtlige betingelser for, at der forelå psykisk chikane, nemlig opfyldt. Sagsøgeren har for det første anført, at den kritiserede adfærd var forsættelig og forekom gentagne gange over en periode. Sagsøgeren har for det andet hævdet, at hendes helbredstilstand var blevet væsentligt forværret, og at hun siden 2006 havde lidt af depression som følge af den psykiske chikane, hun var udsat for. Sagsøgeren har for det tredje kritiseret Kommissionen for i afgørelsen om afslag på klagen at have fastslået, at »det på grundlag af den administrative undersøgelse, der blev gennemført som følge af ansøgningen om bistand [...], ikke kan fastslås [...], at [sagsøgeren] har været udsat for en diskriminerende og nedværdigende behandling«, idet en sådan betingelse ikke fremgår af den definition af psykisk chikane, der er nævnt i vedtægtens artikel 12a, stk. 3, og som ikke kræver, at det skal godtgøres, at den adfærd, der anses for at udgøre chikane, skal være udtryk for forskelsbehandling.
- 46 Hvad angår de omstændigheder, der vedrører perioden fra 1999 til den 30. september 2004, dvs. perioden før C indtrådte i stillingen som direktør for PMO, har sagsøgeren hævdet, at hendes overordnede og visse af hendes kolleger, der anså hende for en mulig konkurrent til ledende stillinger, indtog en stadig mere negativ holdning over for hende og udsatte hende for uberettiget kritik, selv om hendes indsats og adfærd på arbejdspladsen ikke havde ændret sig. Denne negative holdning konkretiseredes i form af lavere bedømmelser, et forslag om tidlig pensionering uden forringelse af hendes pensionsrettigheder (herefter »forslaget om at udtræde af tjenesten«), som hun fandt ydmygende, og den omstændighed, at de løsninger, som hun foreslog i forhold til bestemte vanskelige sager, systematisk blev ignoreret. Efter sagsøgerens opfattelse var denne adfærd ikke blot udtryk for almindelige uoverensstemmelser i forholdet til hendes overordnede og en del af hendes kolleger, idet den pågældende adfærd udgjorde psykisk chikane.
- 47 Hvad angår perioden fra den 1. oktober 2004, hvor C indtrådte i stillingen som direktør for PMO, og den 5. december 2007, hvor sagsøgeren indgav sin ansøgning om bistand, foreholder sagsøgeren direktøren C, at hun systematisk og gentagne gange udelukkede sagsøgeren fra de arbejdsgrupper og møder, der behandlede spørgsmål inden for hendes fagområde, at C nægtede at give hende adgang til vigtige oplysninger, at C nægtede at tildele hende de personaleresourcer, der var nødvendige for, at hun kunne gennemføre sine opgaver, og at C rejste tvivl om hendes evner i e-mails, som hun sendte i kopi til en række andre tjenestemænd eller ansatte.
- 48 Sagsøgeren har endvidere anført, at den anfægtede afgørelse er behæftet med en retlig fejl, idet den udelukker, at der var tale om psykisk chikane, med henvisning til, at »undersøgelsen [...] endvidere [har] vist, at [C] ikke havde en ildesindet hensigt i forhold til [sagsøgeren], og at [C's] ledelsesstil ikke var rettet særligt mod [sagsøgeren]«.
- 49 Kommissionen har principalt nedlagt påstand om, at det foreliggende søgsmål skal afvises i henhold til procesreglementets artikel 35, stk. 1, litra e), idet sagsøgeren i stævningen har hævdet, at betingelserne i vedtægtens artikel 12a, stk. 3, var opfyldt, men derefter har begrænset sig til at henvise til stævningens bilag.

50 Hvad angår sagens realitet har Kommissionen anført, at betingelserne for, at der foreligger psykisk chikane, ikke er opfyldt. For det første godtgør de oplysninger, som sagsøgeren har fremlagt, ikke, at der forelå psykisk chikane, og for det andet har sagsøgeren ikke godtgjort, at hun blev udsat for et angreb på sin psykiske eller fysiske integritet.

b) Rettens bemærkninger

51 Personaleretten bemærker indledningsvis, at stævningen på en summarisk, sammenhængende og forståelig måde angiver de faktiske og retlige argumenter, der påberåbes til støtte for det foreliggende anbringende, og angiver præcist de beviser, der anføres til støtte for de i stævningen fremsatte argumenter under henvisning til de forskellige bilag. Det følger heraf, at stævningen for så vidt angår det foreliggende anbringende er i overensstemmelse med procesreglementets artikel 35, stk. 1, litra e), og Kommissionens afvisningspåstand kan derfor ikke tages til følge.

52 Hvad angår realiteten bemærker Personaleretten, at vedtægtens artikel 12, stk. 3, på ingen måde gør den formodede chikanørs ildesindede hensigt til et nødvendigt forhold ved kvalifikationen af psykisk chikane (Personalerettens dom af 9.12.2008, sag F-52/05, Q mod Kommissionen, præmis 133, der ikke for så vidt angår dette punkt blev annulleret af Den Europæiske Unions Ret ved dom af 12.7.2011, sag T-80/09 P, Kommissionen mod Q, og af 26.2.2013, sag F-124/10, Labiri mod EØSU, præmis 65).

53 Vedtægtens artikel 12a, stk. 3, definerer nemlig psykisk chikane som »misbrug«, der kræver, at to kumulative betingelser er opfyldt, for at chikanen foreligger. Den første betingelse vedrører misbrug i form af adfærd, ord, handlinger, bevægelser eller på skrift, som kommer til udtryk »over en periode gentagne gange eller systematisk«, og som er »forsættelig«. Den anden betingelse, som adskilles fra den første af præpositionen »og«, kræver, at misbrug, der kommer til udtryk i form af adfærd, ord, handlinger, bevægelser eller på skrift, har den virkning at være et angreb på »en persons værdighed, personlighed eller psykiske eller fysiske integritet« (dommen i sagen Q mod Kommissionen, præmis 134, og dommen i sagen Labiri mod EØSU, præmis 66).

54 Der kan af det forhold, at adjektivet »forsættelige« vedrører den første betingelse og ikke den anden, udledes to konklusioner. For det første skal misbrug i form af adfærd, ord, handlinger, bevægelser eller på skrift som omhandlet i vedtægtens artikel 12a, stk. 3, være frivillig, hvilket fra denne bestemmelses anvendelsesområde udelukker negativ adfærd, der fremkommer på tilfældig vis. For det andet kræves det derimod ikke, at misbrug i form af adfærd, ord, handlinger, bevægelser eller på skrift er blevet foretaget med den hensigt at være et angreb på en persons værdighed, personlighed eller psykiske eller fysiske integritet. Der kan med andre ord være tale om psykisk chikane i den i vedtægtens artikel 12a, stk. 3, omhandlede forstand, uden at chikanøren ved adfærd, ord, handlinger, bevægelser eller på skrift har tilsigtet at miskreditere offeret eller forsættligt forringe vedkommendes arbejdsvilkår. Det er tilstrækkeligt, at denne negative adfærd objektivt har haft sådanne følger, eftersom den har været frivillig (dommen i sagen Q mod Kommissionen, præmis 135, og dommen i sagen Labiri mod EØSU, præmis 67).

55 Det skal tilføjes, at en fortolkning i strid med vedtægtens artikel 12a, stk. 3, har det resultat, at denne bestemmelse berøves sin effektive virkning på grund af vanskeligheden ved at bevise den ildesindede hensigt, som ophavsmanden til en adfærd, der udgør psykisk chikane, har. Selv om der er tilfælde, hvor en sådan hensigt kan udledes naturligt af ophavsmandens negative adfærd, er sådanne tilfælde nemlig sjældne, og den formodede chikanør beskytter sig i hovedparten af situationerne mod enhver optræden, der kan lade hans hensigt om at miskreditere offeret eller at forringe vedkommendes arbejdsvilkår skinne igennem (dommen i sagen Q mod Kommissionen, præmis 136, og dommen i sagen Labiri mod EØSU, præmis 68).

- 56 Personaleretten fastslog i dom af 16. maj 2012 i sagen Skareby mod Kommissionen (sag F-42/10), at kvalificeringen som chikane er underlagt en betingelse om, at denne skal være en tilstrækkelig objektiv realitet, således at en upartisk og fornuftig iagttager, hvis følsomhed er normal, og som befinder sig i samme situation, vil anse den for at være overdreven og kritisabel (dommen i sagen Skareby mod Kommissionen, præmis 65).
- 57 I det foreliggende tilfælde skal det først undersøges, om ansættelsesmyndigheden, der har ansvaret for at behandle klagen, begik en retlig fejl ved i afgørelsen om afslag på klagen at udelukke, at der forelå psykisk chikane, fordi sagsøgeren ikke havde været udsat for forskelsbehandling. Personaleretten bemærker i denne henseende, at det følger af retspraksis, at når en udtrykkelig afgørelse om afslag på en klage indeholder vigtige præciseringer vedrørende den begrundelse, som administrationen har lagt til grund i den oprindelige afgørelse, skal den specifikke identifikation af administrationens begrundelse følge af en samlet læsning af disse to afgørelser (dommen i sagen Skareby mod Kommissionen, præmis 53 og den deri nævnte retspraksis).
- 58 Når dette er præciseret, fremgår det af afgørelsen om afslag på klagen, at Kommissionen ikke gjorde eksistensen af forskelsbehandling til en betingelse for anerkendelse af chikane. Som svar på sagsøgerens forskellige klagepunkter indskrænkede ansættelsesmyndigheden, der havde ansvaret for at behandle klagen, sig nemlig til at anføre, at det fremgik af den endelige undersøgelsesrapport, dels at C ikke forbeholdt denne handlemåde, som sagsøgeren foreholder C, til sagsøgeren, men at denne fremgangsmåde svarede til hendes almindelige ledelsesstil, dels at sagsøgeren var den eneste, der opfattede denne handlemåde som psykisk chikane, og at den blotte omstændighed, at sagsøgeren ikke var enig i denne ledelsesstil, ikke var tilstrækkelig til at klassificere den som psykisk chikane.
- 59 Det foreliggende klagepunkt om en retlig fejl må derfor forkastes som ugrundet.
- 60 Det skal herefter undersøges, om Kommissionen i lyset af de ovenfor nævnte principper anlagde et åbenbart urigtigt skøn, da den fastslog, at den adfærd, som sagsøgeren klager over, ikke udgjorde psykisk chikane. Personaleretten finder det i denne henseende nødvendigt at behandle de klagepunkter, som sagsøgeren har fremsat vedrørende perioden fra 1999 til den 30. september 2004 (herefter »den første periode«), og de klagepunkter, som sagsøgeren har fremsat vedrørende perioden efter den 30. september 2004 (herefter »den anden periode«), hver for sig.

Klagepunkterne vedrørende den første periode

- 61 Sagsøgeren har for det første anført, at de negative rygter, der verserede om hendes påståede svage lederegenskaber, indebar, at hun i bedømmelsesrapporterne for 1999-2002 fik en lavere bedømmelse, end hun tidligere havde opnået, og også en lavere bedømmelse sammenholdt med de andre kollegers bedømmelser. Sagsøgeren har endvidere kritiseret, at der under ledelsesmøderne blev uddelt en sammenligningstabel over de bedømmelser, som kontorcheferne opnåede. Eftersom det fremgik af de nævnte tabeller, at sagsøgeren var den kontorchef, der præsterede dårligst, havde uddelingen af de nævnte tabeller til formål at marginalisere og isolere hende.
- 62 Hvad angår sagsøgerens bedømmelsesrapport bemærker Personaleretten, at det følger af fast retspraksis, at bedømmelser og vurderinger indeholdt i en bedømmelsesrapport, selv hvis de er negative, ikke i sig selv kan anses for at pege i retning af, at rapporten er udarbejdet med psykisk chikane som formål (Personalerettens dom af 2.12.2008, sag F-15/07, K mod Parlamentet, præmis 39).
- 63 I det foreliggende tilfælde har sagsøgeren ikke fremsat noget argument, der kan godtgøre, at hendes indsats blev urimeligt bedømt, og det fremgår endvidere ikke af sagsakterne, at hun har klaget over de omtvistede bedømmelsesrapporter. Dertil kommer, at den blotte omstændighed, at sagsøgeren fik en lavere bedømmelse end visse af sine kolleger, ikke, selv hvis det måtte anses for berettiget, kan anses for at udgøre psykisk chikane.

- 64 Hvad nærmere bestemt angår bedømmelsesrapporten for perioden fra den 1. juli 1999 til den 30. juni 2001 indeholder denne rapport en bedømmelse »udmærket« og ni bedømmelser »meget tilfredsstillende«, og denne bedømmelse er derfor ikke lavere end den bedømmelsesrapport, der vedrører den foregående periode, der indeholdt ni bedømmelser »meget tilfredsstillende« og en bedømmelse »tilfredsstillende«, og sagsøgerens argument om, at hun fik en lavere bedømmelse savner grundlag i de faktiske omstændigheder. Hvad angår bedømmelsesrapporten for perioden fra den 1. juli 2001 til den 31. december 2002 kan den blotte omstændighed, at sagsøgeren opnåede 13 ud af 20 fortjenestepoint, ikke i sig selv udgøre chikane, når der henses til den omstændighed, at sagsøgeren i de efterfølgende år fik et stigende antal fortjenestepoint. Sagsøgeren fik således 14,5 fortjenestepoint i 2003, 16 i 2004 og 16,5 i 2005 og 2006.
- 65 Hvad angår den omstændighed, at der under ledelsesmøderne blev uddelt oplysninger om de bedømmelser, som kontorcheferne opnåede, fremgår det af sagsakterne, at C i en e-mail af 6. april 2005 til en kontorchef for PMO, der blev sendt i kopi til sagsøgeren, anså denne uddeling af oplysninger for »unødvendig og upassende«. Selv om det antages, at en sådan uddeling af oplysninger kan indebære et angreb på en persons værdighed, personlighed eller psykiske eller fysiske integritet, har sagsøgeren kun nævnt to hændelser af denne art, der fandt sted i perioden fra 1999 til 2007, og hun har derfor ikke godtgjort, at denne adfærd over en periode kom til udtryk gentagne gange eller systematisk.
- 66 Sagsøgeren har for andet anført, at hun anser både det forslag om at udtræde af tjenesten, som generaldirektøren fremsatte over for hende under et møde, der vedrørte hendes bedømmelsesrapport for 2003, og forslaget om at blive rådgiver for den nye direktør for direktorat B, hvis udnævnelse sagsøgeren havde anfægtet ved et søgsmål anlagt ved Unionens retsinstanser, for at udgøre psykisk chikane.
- 67 Personaleretten finder, at sådanne forslag i den sammenhæng, hvori den foreliggende sag indgår, ikke kan anses for at udgøre psykisk chikane.
- 68 Hvad angår forslaget om at udtræde af tjenesten fremgår det af den endelige undersøgelsesrapport, at den pågældende generaldirektør oplyste, at vedkommende ikke kunne genkalde sig at have fremsat et sådant forslag over for sagsøgeren, og at hvis dette havde været tilfældet, ville han alene have nævnt dette som en mulighed for hende. Personaleretten bemærker, at muligheden for at udtræde af tjenesten er en frivillig ordning, og at et eventuelt forslag om at udtræde af tjenesten på ingen måde kan anses for bindende for den person, det er rettet til. Selv om ansættelsesmyndigheden havde imødekommet en ansøgning om udtræden af tjenesten fra sagsøgeren, ville sagsøgeren endvidere have haft mulighed for at lade sig pensionere før tid uden forringelse af sine pensionsrettigheder. Selv om det antages, at sagsøgeren accepterede et sådant forslag, der ville indebære en væsentlig økonomisk fordel for hende, har sagsøgeren ikke godtgjort, hvorledes et sådant forslag objektivt set var »ydmygende«.
- 69 Hvad angår det af generaldirektøren for GD Personale fremsatte forslag om at blive rådgiver for den nye direktør (A) for direktorat B, er det ganske vist korrekt, at sagsøgeren havde indgivet en ansøgning til denne stilling som direktør, og at hun havde anfægtet udnævnelsen af A i et søgsmål anlagt ved Unionens retsinstanser. Da sagsøgeren gentagne gange havde tilkendegivet sit ønske om at blive direktør, ville hun ved at tilbagelægge en tjenesteperiode som rådgiver for en direktør imidlertid have kunnet opnå relevant erfaring, som hun ville kunne henvise til i fremtidige ansøgninger. Fremsættelsen af et sådant forslag var således både i tjenestens og sagsøgerens interesse, og da sagsøgeren ikke for Personaleretten har fremlagt oplysninger, der kan godtgøre, at det nævnte forslag udgjorde et angreb på hendes værdighed, personlighed eller psykiske integritet, må det fastslås, at det nævnte forslag ikke kan anses for en adfærd, der udgør psykisk chikane.

- 70 For det tredje har sagsøgeren som eksempler på psykisk chikane nævnt en række konflikter, som hun havde med kontorchefer og kolleger. Sagsøgeren har bl.a. hævdet, at en af de ansatte under generaldirektøren for GD Personale fremsatte uanstændige og ydmygende bemærkninger om hende over for samtlige ansatte i dette generaldirektorat i forbindelse med en præsentation af en administrativ reform. Sagsøgeren har endvidere fremlagt dokumentation i form af en udveksling af e-mails med kontorchefen for et andet kontor i PMO, der kritiserede hende for at løse sine administrative problemer »bag om ryggen« på dette andet kontor.
- 71 Personaleretten konstaterer, at det fremgår af den endelige undersøgelsesrapport, at den bemærkning, som den ansatte under generaldirektøren for GD Personale havde ytret, blev fremsat efter at sagsøgeren havde udtalt en voldsom kritik af den reform, der blev præsenteret for generaldirektoratets ansatte. Hvad angår den nævnte konflikt med en kontorchef fra et andet kontor i PMO må de ytringer, der er indeholdt i de e-mails, som sagsøgeren har fremlagt, og som på ingen måde kan anses for at udgøre psykisk chikane, opfattes som udtryk for en administrativ konflikt mellem to kontorchefer, der åbent kritiserer hinanden over for deres overordnede. Personaleretten bemærker i denne henseende, at den omstændighed, at en tjenestemand har et vanskeligt eller konfliktfyldt forhold til sine kolleger eller overordnede, ikke i sig selv udgør bevis for psykisk chikane (dom afsagt af Retten i Første Instans den 16.4.2008, sag T-486/04, Michail mod Kommissionen, præmis 61, og Personalerettens dom af 10.11.2009, sag F-93/08, N mod Parlamentet, præmis 93).
- 72 Sagsøgeren har for det fjerde kritiseret, at hun flere gange fik afslag på ansøgninger til stillinger som direktør, og at generaldirektøren for GD Personale udtrykkeligt havde rådet hende til ikke at indgive ansøgninger til ledende stillinger.
- 73 Den blotte omstændighed, at sagsøgeren har fået afslag på en række ansøgninger til stillinger som direktør, kan imidlertid ikke anses for at udgøre psykisk chikane.
- 74 Den omstændighed, at den generaldirektør, som sagsøgeren refererede til, udtrykte tvivl om, hvorvidt hun var egnet til at påtage sig direktøropgaven, kan heller ikke i sig selv anses for at udgøre psykisk chikane, når det samtidig tages i betragtning, at den nævnte generaldirektør anså hende for en god kontorchef. Det fremgår endvidere ikke af sagsakterne, at generaldirektøren fremsatte fornærmende eller ydmygende bemærkninger, da han gav udtryk for sin tvivl om, hvorvidt hun var egnet til at udøve jobbet som direktør, hvilket sagsøgeren i øvrigt heller ikke har hævdet. I den endelige undersøgelsesrapport nævnes de udtalelser, som den pågældende generaldirektør fremsatte i denne henseende, og heraf fremgår det, at generaldirektøren ikke »meget direkte havde anbefalet [sagsøgeren] ikke at indgive en ansøgning«, men at han havde »forsøgt (på den mest neutrale måde) at få [sagsøgeren] til at indse, at [han ikke opfordrede hende] til at indgive en ansøgning, idet [han ikke mente], at hun havde de nødvendige lederegenskaber«. Personaleretten bemærker, at negative bemærkninger, der fremsættes over for en ansat, ikke udgør et angreb på den pågældendes værdighed, personlighed eller psykiske eller fysiske integritet, for så vidt som sådanne bemærkninger er formuleret i lødige vendinger, og hvor det ikke af sagsakterne fremgår, at bemærkningerne er udtryk for urimelige anklager, der ikke på nogen måde kan støttes på objektive omstændigheder (Personalerettens dom af 24.2.2010, sag F-2/09, Menghi mod ENISA, præmis 110).
- 75 Sagsøgeren har for det femte anført, at et konkret element i den psykiske chikane, hun blev udsat for, bestod i det forhold, at hun systematisk blev udelukket fra at deltage i generaldirektoratets aktiviteter.
- 76 Sagsøgeren har anført, at hun bl.a. i forbindelse med offentliggørelsen af GD Personales nye organigram den 15. oktober 2002 var den eneste kontorchef, som ikke midlertidigt fik to titler, nemlig »kontorchef« og »fungerende kontorchef«. Personaleretten konstaterer, at når der henses til det vide skøn, der tilkommer institutionerne ved organiseringen af deres tjenestegrene, kan den omstændighed, at sagsøgeren ikke blev udpeget til at varetage en midlertidig funktion med en varighed på to måneder, ikke anses for at udgøre chikane.

- 77 Sagsøgeren har endvidere kritiseret, at hun i november 2002 ikke blev nævnt på den liste over personer, der skulle deltage i en undersøgelse vedrørende ferie og fravær, selv om hun havde en væsentlig interesse heri, og at hendes navn i marts 2004 ikke fremgik af den liste over de personer, der skulle informere Kommissionens ansatte om de nye ændringer i reformen vedrørende individuelle rettigheder og familieydelse.
- 78 Personaleretten konstaterer indledningsvis, at sagsøgeren i stævningen kun har nævnt to eksempler på, at hun i den første periode blev udelukket fra møder, hvorfor hendes påstand om »systematisk« at være blevet udelukket fra generaldirektoratets aktiviteter savner grundlag i de faktiske omstændigheder.
- 79 Hvad nærmere bestemt angår sagsøgerens deltagelse i den undersøgelse, der blev gennemført i november 2002, fremgår det endvidere af en e-mail af 11. november 2002 fra en assistent hos generaldirektøren for GD Personale til sagsøgeren, at assistenten først havde foreslået, at den fungerende kontorchef for det nye kontor, der skulle behandle spørgsmål om ferie og fravær, skulle deltage, og at sagsøgeren efterfølgende blev opfordret til at deltage, da den nævnte fungerende kontorchef ikke ønskede at deltage. Den nævnte assistent meddelte i denne henseende sagsøgeren, at »[vi] ser meget gerne, at du deltager, og vil foreslå, at du bliver en del af styringsgruppen«. Denne opfordring til at deltage i styringsgruppen viser klart, at der ikke forelå noget ønske om at udelukke sagsøgeren fra undersøgelsen.
- 80 Hvad angår den omstændighed, at sagsøgeren ikke blev nævnt på den liste over personer, der skulle informere Kommissionens ansatte om reformen vedrørende individuelle rettigheder og familieydelse, bemærkes, at valget af talere til en præsentation henhører under administrationens vide skøn. Når det tages i betragtning, at sagsøgeren tidligere havde udtrykt meget stærk modstand mod reformen, forekommer det ikke kritisabelt, at hun ikke blev opfordret til at fremlægge en præsentation af den nævnte reform for hele personalegruppen.
- 81 Sagsøgeren har for det sjette anført, at hendes overordnede ikke tog hensyn til de idéer og bidrag, som hun fremkom med i forhold til at løse visse administrative problemer. Sagsøgerens klagepunkt omhandler navnlig tre sager, nemlig Kommissionens beslutning om at decentralisere forvaltningen af ferie og fravær, forvaltningen af uddannelses- og familietillæg, der var præget af et efterslæb som følge af, at området ikke havde været forvaltet i en lang periode, og beslutningen om at indføre nye administrative strukturer under betegnelsen »Kontorer«, herunder PMO. Sagsøgeren har anført, at hun havde advaret sine overordnede om de vanskeligheder og risici, som hun mente disse tre sager indeholdt, og at hun regelmæssigt foreslog løsninger, der systematisk blev ignoreret, eller som førte til negative bedømmelser. Sagsøgeren påpegede navnlig ved flere lejligheder, at hun ikke havde de personaleressourcer, der var nødvendige for at gennemføre de nye opgaver, som løbende blev tildelt hendes kontor.
- 82 Personaleretten bemærker, at når der henses til det vide skøn, som institutionerne råder over i forbindelse med organisationen af deres tjenestegrene, kan hverken administrative afgørelser, selv om de måtte være vanskelige at acceptere, eller uenigheder med administrationen om spørgsmål vedrørende tjenestegrenenes organisation i sig selv udgøre bevis for, at der udøves psykisk chikane. I det foreliggende tilfælde omhandler dette klagepunkt netop afgørelser, der vedrører organiseringen af tjenestegrene og tildelingen af personale til de forskellige tjenestegrene. Den blotte omstændighed, at administrationen ikke fulgte sagsøgerens forslag og ikke imødekom hendes anmodning om tilførsel af yderligere personale, godtgør ikke i sig selv, at sagsøgerens overordnede ikke var lydhøre over for hende, og udgør så meget desto mere ikke psykisk chikane, men højst, at der foreligger meningsforskelle.
- 83 På baggrund af det ovenstående finder Personaleretten, at de af sagsøgeren anførte omstændigheder isoleret set ikke gør det muligt at godtgøre, at der under den første periode blev udøvet psykisk chikane.

- 84 Personaleretten finder endvidere ud fra en samlet betragtning af disse omstændigheder, at selv om sagsøgeren kan have opfattet disse omstændigheder som sårende, udgør de ikke misbrug, der over en periode gentagne gange eller systematisk er kommet til udtryk i adfærd, ord, handlinger, bevægelser eller på skrift, som er forsætlige, og som er et angreb på en persons værdighed, personlighed eller psykiske eller fysiske integritet.
- 85 Det følger heraf, at sagsøgeren ikke har godtgjort, at Kommissionen anlagde et åbenbart urigtigt skøn, da den vurderede, at de handlinger, som sagsøgeren klagede over vedrørende den første periode, hverken isoleret eller samlet set udgjorde psykisk chikane. Klagepunktet vedrørende denne periode må følgelig forkastes.

Klagepunkterne vedrørende den anden periode

- 86 Personaleretten konstaterer indledningsvis, at den anfægtede afgørelse er støttet på den endelige undersøgelsesrapport, der har følgende ordlyd:

»[C] har favoritter blandt medarbejderne, og hun er ikke i stand til at skjule, hvem hun foretrækker. Flere vidner har bekræftet, at [C] opdeler kollegerne i to grupper, nemlig dem, hun kan lide, og dem, hun ikke lide.

[...]

Det bemærkes, at [C] ikke synes at have en ildesindet hensigt om at skade andre, at hun tilhører »den gamle skole«, ifølge hvilken den overordnede indtager en nærmest faderlig holdning over for medarbejderne, og at hun ikke er bevidst om, at de personer, som hendes bemærkninger er rettet mod, kan opfatte disse bemærkninger som sårende.

Undersøgelsen har endvidere vist, at [C's] holdning ikke er rettet mod en bestemt ansat, men en hel kategori af medarbejdere, som hun anser for »dårlige«, og som hun anser [sagsøgeren] for at tilhøre, dog ikke som den eneste. Flere vidner har forklaret, at den samme medarbejder den ene dag kan være blandt de »gode« medarbejdere og den [følgende] dag blandt de »dårligere« medarbejdere, afhængigt af [C's] humør eller andre omstændigheder.«

- 87 Det fremgår således af selve ordlyden af den endelige undersøgelsesrapport, at konklusionen, hvorefter C's adfærd ikke udgjorde psykisk chikane over for sagsøgeren, først og fremmest var baseret på den omstændighed, at der ikke forelå en ildesindet hensigt. Denne konklusion gentages i den anfægtede afgørelse, hvoraf fremgår, at »undersøgelsen [endvidere] har [...] vist, at [C] ikke har haft nogen ildesindet hensigt i forhold til [sagsøgeren]«. Denne opfattelse, som undersøgeren har tilkendegivet i den nævnte rapport, og som ansættelsesmyndigheden har givet udtryk for i den anfægtede afgørelse, er imidlertid i strid med den omstændighed, at der kan være tale om psykisk chikane i den i vedtægtens artikel 12a, stk. 3, omhandlede forstand, uden at chikanøren ved adfærd, ord, handlinger, bevægelser eller på skrift har tilsigtet at miskreditere offeret eller forsætligt at forringe vedkommendes arbejdsvilkår (jf. dommen i sagen Q mod Kommissionen, præmis 144, og dommen i sagen Labiri mod EØSU, præmis 68), og dette gælder også, når den samme adfærd udvises over for flere tjenestemænd.
- 88 Undersøgerens konstatering af, at C ikke var bevidst om, at »de personer, som hendes bemærkninger [var] rettet mod, [kunne] opfatte disse bemærkninger som sårende«, er relevant for besvarelsen af spørgsmålet om, hvorvidt der forelå en ildesindet hensigt, men ikke i forhold til at godtgøre, om C's adfærd udgjorde psykisk chikane i den i vedtægtens artikel 12a, stk. 3, omhandlede forstand. Personaleretten finder, at en sådan konstatering under alle omstændigheder savner grundlag i de faktiske omstændigheder for så vidt angår sagsøgeren, der i en e-mail af 25. maj 2005 til C klart gav udtryk for, at hun fandt, at visse af C's handlinger udgjorde et »angreb på de sagsansvarliges værdighed og faglighed«, og at disse handlinger dermed var udtryk for psykisk chikane.

- 89 Det fremgår endvidere af den endelige undersøgelsesrapport, at undersøgeren fandt, at C's adfærd ikke udgjorde psykisk chikane, fordi C's adfærd ikke var særligt rettet mod sagsøgeren, men mod et ubestemt antal personer. En sådan konstatering savner imidlertid retligt grundlag. En sådan konstatering indebærer nemlig langt fra, at den beskrevne adfærd ikke har karakter af chikane, idet den kun bidrager til overtrædelsen af vedtægtens artikel 12a, stk. 1, hvoraf fremgår, at »[enhver] tjenestemand [...] skal afholde sig fra enhver form for psykisk [...] chikane«. Ifølge undersøgerens argumentation vil den påståede chikanør for at undgå anklager om chikane i forhold til en person blot kunne rette sin adfærd mod et større antal personer, hvilket naturligvis er absurd.
- 90 Det må følgelig fastslås, at det fremgår af selve den anfægtede afgørelses ordlyd, at den er baseret på en forståelse af begrebet psykisk chikane, som er i strid med vedtægtens artikel 12a, stk. 3.
- 91 Personaleretten finder under alle omstændigheder, at den vurdering, der i den anfægtede afgørelse er foretaget af visse af de omstændigheder, som sagsøgeren har henvist til, er behæftet med et åbenbart urigtigt skøn.
- 92 Sagsøgeren har nemlig for så vidt angår den anden periode foreholdt C en række handlinger, herunder bl.a. den omstændighed, at C fremsatte nedsættende bemærkninger eller kritiske kommentarer under en række møder eller i e-mails, som blev sendt til flere personer, samt den omstændighed, at C systematisk udelukkede sagsøgeren.
- 93 Det fremgår i denne henseende af den endelige undersøgelsesrapport, at C havde for vane »[at] fremsætte bemærkninger om de ansattes private forhold, [at] sende e-mails i kopi til tredjemænd eller kolleger, [at] tage direkte kontakt til de ansatte uden at henvende sig til kontorcheferne, og [at] hun foretrak visse kolleger frem for andre«. I den nævnte rapport omtales endvidere en række e-mails, der viser, at C »i visse tilfælde traf beslutninger uden at involvere den berørte kontorchef«. Det fremgår endvidere af den endelige undersøgelsesrapport, at C under høringen selv nævnte, at hun i visse svar, som hun havde sendt til de tjenestemænd eller ansatte, der havde henvendt sig til PMO, havde fremsat negative bemærkninger om de kontorchefer, der refererede til hende, og sendt disse svar i kopi til de berørte kontorchefer, og at denne adfærd alene var »udtryk for hendes ønske om at give et præcist og hurtigt svar«.
- 94 Personaleretten konstaterer for det første, at visse af de C udviste handlinger var forsætlige og kom til udtryk gentagne gange og objektivt set kunne miskreditere sagsøgeren eller forringe hendes arbejdsvilkår.
- 95 Sagsøgeren har bl.a. kritiseret den omstændighed, at C gav »gav medarbejdere, der refererede til [sagsøgeren] direkte instrukser, uden først at underrette [sagsøgeren] herom«. En sådan adfærd kan, når den ikke er begrundet i særlige omstændigheder (jf. i denne retning dommen i sagen Skareby mod Kommissionen, præmis 80), indebære, at en kontorchef mister enhver troværdighed i forholdet til sine medarbejdere, og kan derfor kvalificeres som psykisk chikane. Kommissionen har ikke i det foreliggende tilfælde givet Personaleretten nogen forklaring, der kan godtgøre, at den anfægtede adfærd var berettiget af særlige omstændigheder, og undersøgeren har i denne henseende begrænset sig til i den endelige undersøgelsesrapport at anføre, at C havde en »meget direkte ledelsesstil, der var præget af »micro-management««. Under disse omstændigheder anlagde Kommissionen et åbenbart urigtigt skøn, da den fastslog, at den adfærd, som C blev foreholdt, ikke udgjorde psykisk chikane.
- 96 Sagsøgeren har endvidere anført, at Kommissionen anlagde et åbenbart urigtigt skøn, idet den ikke anså den omstændighed, at hendes evner var genstand for direkte kritik, som blev fremsat offentligt eller i forbindelse med e-mails, som blev sendt til andre tjenestemænd, for at udgøre psykisk chikane. Kommissionen har heroverfor anført, at det følger af retspraksis, at beskeder, hvis indhold falder inden for de normale rammer af et over- og underordningsforhold, såsom de beskeder, som sagsøgeren har anfægtet, ikke udgør psykisk chikane.

- 97 Personaleretten bemærker, at selv om det skal være muligt at udtale kritik af det arbejde, som en underordnet medarbejder udfører, da det ellers vil være næsten umuligt at sikre udførelse af tjenestens opgaver, fremgår det af den af Kommissionen påberåbte retspraksis, at de beskeder, som ikke indeholder æreskrænkende eller ildesindede vendinger, og som kun sendes til den berørte eller i kopi til andre, når hensynet til tjenestens interesse berettiger dette, falder inden for de normale rammer af et over- og underordningsforhold (dom afsagt af Retten i Første Instans den 25.10.2007, sag T-154/05, Lo Giudice mod Kommissionen, præmis 104 og 105). Personaleretten konstaterer, at det af den endelige undersøgelsesrapport kun fremgår, at C's ledelsesstil tilhørte »den gamle skole«, ifølge hvilken den overordnede »indtager en nærmest faderlig holdning over for medarbejderne«, og at der ikke angives nogen forklaring på, hvorledes hensynet til tjenestens interesse kunne berettige, at C sendte beskeder indeholdende en direkte kritik af sagsøgeren i kopi til en række kolleger, herunder medarbejdere, der refererede direkte til sagsøgeren eller til tjenestemænd, der havde anmodet om oplysninger fra sagsøgerens tjeneste.
- 98 På baggrund af det ovenstående må den anfægtede afgørelse annulleres, for så vidt som den hvad angår den anden periode er baseret på en endelig undersøgelsesrapport, der er behæftet med et åbenbart urigtigt skøn, da det derved udelukkes, dels at den omstændighed, at en direktør regelmæssigt giver instrukser til medarbejderne uden at underrette den ansvarlige kontorchef, og uden at særlige omstændigheder berettiger denne adfærd, dels at den omstændighed, at en overordnet sender beskeder, der udtaler en direkte kritik af en tjenestemand, i kopi til flere kolleger, uden at denne adfærd kan begrundes i hensynet til tjenestens interesser, kan udgøre psykisk chikane.
- 99 Da den anfægtede afgørelse skal annulleres for så vidt angår den anden periode som følge af en retlig fejl og et åbenbart urigtigt skøn, finder Personaleretten det ikke fornødent at undersøge de andre klagepunkter, som sagsøgeren har fremsat vedrørende den anden periode.

2. Det andet anbringende om tilsidesættelse af vedtægtens artikel 1d

a) Parternes argumenter

- 100 Sagsøgeren har anført, at den anfægtede afgørelse er i strid med vedtægtens artikel 1d, idet hun er blevet udsat for forskelsbehandling på grund af alder. Sagsøgeren har i denne henseende anført, at den psykiske chikane, som hun blev udsat for, begyndte på det tidspunkt, hvor det blev muligt for hende at ansøge om tidligere pensionering.
- 101 Kommissionen har nedlagt påstand om, at dette anbringende forkastes.

b) Rettens bemærkninger

- 102 Personaleretten konstaterer, at sagsøgeren har begrænset sig til at fremsætte simple formodninger uden at fremlægge noget bevis, der kan godtgøre, at hun blev udsat for forskelsbehandling på grund af alder.
- 103 Det følger heraf, at dette anbringende skal afvises.

3. Det tredje anbringende om tilsidesættelse af bistandspligten

a) Parternes argumenter

- 104 Sagsøgeren har anført, at den anfægtede afgørelse bør annulleres som følge af, at Kommissionen tilsidesatte sin bistandspligt.

- 105 Sagsøgeren har navnlig kritiseret Kommissionen for ikke øjeblikkeligt at have iværksat ekstraordinære foranstaltninger som følge af hendes uofficielle henvendelser i perioden fra 2001 til januar 2006 og heller ikke i anledning af hendes ansøgning af 5. december 2007, hvorved hun ud over at anmode Kommissionen om at indlede en undersøgelse tillige anmodede Kommissionen om, at »beskytte [hende] ved at give interne retningslinjer [...] og ved at yde godtgørelse for den [påførte] økonomiske byrde«.
- 106 Kommissionen har heroverfor anført, at sagsøgerens uofficielle henvendelser ikke gav anledning til at antage, at der blev udøvet psykisk chikane, hvilket er baggrunden for, at der ikke blev iværksat ekstraordinære foranstaltninger efter indgivelsen af ansøgningen om bistand. Kommissionen har endvidere anført, at sagsøgeren blev langtidssygemeldt i februar 2008, og at hun ikke genoptog arbejdet, inden hun blev pensioneret i februar 2009.

b) Rettens bemærkninger

- 107 Personaleretten bemærker, at vedtægtens artikel 24, som pålægger institutionerne en bistandspligt over for deres tjenestemænd, findes i afsnit II vedrørende »tjenestemandens rettigheder og pligter«. Det følger heraf, at denne bistandspligt i alle situationer, hvor de faktiske betingelser er opfyldt, er en vedtægtsmæssig ret, der tilkommer den pågældende tjenestemand (dommen i sagen Kommissionen mod Q, nævnt i præmis 52 ovenfor, præmis 83).
- 108 I henhold til den bistandspligt, som er fastsat i den nævnte bestemmelse, skal administrationen, når der foreligger en episode, som er uforenelig med en ordentlig og rolig afvikling af tjenesten, skride ind med den nødvendige fasthed og så hurtigt og hensynsfuldt, som forholdene kræver, konstatere, hvad der er sket, for på denne baggrund at kunne afgøre, hvilke konsekvenser der vil være passende. Med henblik herpå påhviler det den tjenestemand, der gør krav på beskyttelse fra institutionen, i det mindste at fremlægge beviser for, at de angreb, han hævder at have været udsat for, faktisk har fundet sted. I så fald er den pågældende institution forpligtet til at iværksætte passende foranstaltninger, navnlig ved at gennemføre en administrativ undersøgelse, for at fastslå de omstændigheder, der ligger til grund for klagen (dommen i sagen Kommissionen mod Q, præmis 84 og den deri nævnte retspraksis), og i givet fald at vedtage adskillelsesforanstaltninger, der kan virke forebyggende og beskytte helbredet og sikkerheden for den tjenestemand, der formodes at have været udsat for en af de handlinger, der er nævnt i denne bestemmelse (dommen i sagen Kommissionen mod Q, præmis 92).
- 109 Et anbringende om tilsidesættelse af bistandspligten som følge af, at der ikke blev iværksat forsigtighedsforanstaltninger, kan imidlertid ikke med føje fremsættes, som sagsøgeren har gjort, til støtte for en påstand om annullation af en afgørelse – såsom den anfægtede afgørelse – om at afslutte en undersøgelse og henlægge en sag, der vedrører chikane, som en ansat hævder at være udsat for.
- 110 Selv om det antages, at sagsøgeren kan godtgøre, at Kommissionen ved ikke at have vedtaget sådanne foranstaltninger med den hurtighed, som situationen tilsagde, havde tilsidesat sin bistandspligt, ville en sådan tilsidesættelse af vedtægtens artikel 24 ikke på nogen måde påvirke den anfægtede afgørelses lovlighed (hvad angår konsekvenserne af, at en afgørelse om at suspendere en tjenestemand eventuelt er ulovlig, for lovligheden af en disciplinær sanktion, der fastsættes over for en tjenestemand; jf. Personalerettens dom af 17.7.2011, sag F-54/11, BG mod Médiateur, præmis 83, der verserer som appelsag for Den Europæiske Unions Ret under sagsnummer T-406/12 P; jf. endvidere i denne retning dommen i sagen Cerafogli mod ECB, præmis 210), og dette gælder så meget desto mere, som sagsøgeren ikke anmodede Kommissionen om at vedtage retsbevarende foranstaltninger med henblik på at sikre beviser til støtte for hendes ansøgning om bistand.
- 111 Dette anbringende skal derfor forkastes som irrelevant.

4. Det fjerde anbringende om tilsidesættelse af omsorgspligten og princippet om god forvaltningsskik

a) Parternes argumenter

- 112 Sagsøgeren har opdelt dette anbringende i to klagepunkter, der vedrører henholdsvis undersøgelsens urimelige lange varighed og den måde, hvorpå undersøgelsen blev gennemført.
- 113 Sagsøgeren har med det første klagepunkt anført, at det ikke er rimeligt, at undersøgelsen varede 32 måneder, og at den omstændighed, at undersøgeren havde ansvaret for andre opgaver, der forhindrede ham i at gennemføre undersøgelsen, ikke ændrer ved denne konklusion, idet det påhviler Kommissionen at sikre en hensigtsmæssig tilrettelæggelse af de aktiviteter, der er forbundet med behandlingen af sagsøgerens klage.
- 114 Sagsøgeren har med det andet klagepunkt anfægtet, at Kommissionen »[kun hørte] ti personer« i forbindelse med undersøgelsen, selv om sagsøgeren i sin ansøgning om bistand havde anført navnene på 52 vidner. Sagsøgeren har endvidere anført, at undersøgeren ikke imødekom hendes anmodning om, at undersøgeren skulle konsultere lægetjenesten for at få kendskab til de sager, som Kommissionens ombudsmandstjeneste behandlede vedrørende klager over C's påståede urimelige adfærd over for andre tjenestemænd. Endelig har sagsøgeren anført, at undersøgelsen blev foretaget af personer, der ikke havde nogen særlig erfaring med psykisk chikane. Sagsøgeren er samlet set af den opfattelse, at den måde, hvorpå undersøgelsen blev gennemført, viser, at Kommissionen kun tillagde behandlingen af hendes ansøgning ringe betydning.
- 115 Kommissionen har nedlagt påstand om, at dette anbringende forkastes.

b) Rettens bemærkninger

- 116 Hvad angår det første klagepunkt bemærker Personaleretten indledningsvis, at forpligtelsen til at iagttage en rimelig frist i forbindelse med gennemførelsen af administrative procedurer udgør et generelt EU-retligt princip, hvis overholdelse Unionens retsinstanser sikrer, og som i øvrigt som en del af retten til god forvaltningsskik er anført i charterets artikel 41, stk. 1 (dom afsagt af Retten i Første Instans den 11.4.2006, sag T-394/03, Angeletti mod Kommissionen, præmis 162, dom afsagt af Den Europæiske Unions Ret den 6.12.2012, sag T-390/10 P, Füller-Tomlinson mod Parlamentet, præmis 115, og Personalerettens dom af 11.5.2011, sag F-53/09, J mod Kommissionen, præmis 113).
- 117 Når institutionerne står over for et så alvorligt spørgsmål som psykisk chikane, har de endvidere en pligt til at give den tjenestemand, der indgiver en ansøgning i medfør af vedtægtens artikel 24, et hurtigt og omhyggeligt svar. Kommissionen har endvidere selv i dens meddelelse af 26. april 2006 om politikken for beskyttelse af personers værdighed og bekæmpelsen af psykisk chikane og seksuel chikane i Kommissionen anført, at »enhver ansøgning om bistand fra en person, der indeholder en omtale af psykisk chikane, [skal] behandles hurtigst muligt« (herefter »meddelelsen af 26. april 2006«).
- 118 I det foreliggende tilfælde indgav sagsøgeren sin ansøgning om bistand den 5. december 2007, og afgørelsen om at henlægge sagen blev meddelt hende den 10. august 2010, dvs. mere end to år og otte måneder senere.
- 119 Selv om procedurens samlede varighed forekommer usædvanlig lang, skal det bemærkes, at det følger af fast retspraksis, at den omstændighed, at ansættelsesmyndigheden i strid med omsorgspligten ikke med den krævede hurtighed har besvaret en ansøgning om bistand, ikke i sig selv kan påvirke lovligheden af en afgørelse om at afslutte en undersøgelse og henlægge en sag, der er indledt på grundlag af den nævnte ansøgning om bistand. Selv om en sådan afgørelse måtte blive annulleret som følge af, at en ansøgning om bistand ikke er blevet besvaret med den krævede hurtighed, kan den nye

afgørelse, der skal erstatte den første afgørelse, ikke på nogen måde undergives en længere sagsbehandlingstid (Personalerettens dom af 18.5.2009, forenede sager F-138/06 og F-37/08, Meister mod KHIM, præmis 76).

- 120 Det første klagepunkt er derfor irrelevant og må forkastes.
- 121 Hvad angår det andet klagepunkt, der vedrører den måde, hvorpå undersøgelsen blev gennemført, kan argumentet om, at undersøgeren ikke havde den fornødne erfaring, ikke tages til følge. Det bemærkes nemlig først, at sagsøgeren selv havde anmodet Kommissionens generalsekretær om at overlade undersøgelsen til en undersøger uden for GD Personale. Det fremgår endvidere af sagsakterne, at undersøgeren gennem hele undersøgelsesforløbet fik teknisk bistand fra IDOC og navnlig bistand fra en erfaren medarbejder hos IDOC. Når der henses til det vide skøn, som tilkommer institutionerne ved valget af de personer, som de overlader gennemførelsen af en undersøgelse vedrørende chikane, kan sagsøgeren endvidere ikke med føje anfægte Kommissionens valg med henvisning til, at den undersøger og det medlem af IDOC, der bistod undersøgeren, ikke havde den fornødne erfaring.
- 122 Hvad angår argumentet om, at der var tale om en undersøgelse af begrænset omfang, bemærkes, at det fremgår af den endelige undersøgelsesrapport, at undersøgeren har oplyst, at han foretog undersøgelsesaktiviteter og indhentede oplysninger hos Kommissionens ombudsmand og Kommissionens lægetjeneste.
- 123 Hvad angår antallet af vidner er det korrekt, at undersøgeren besluttede kun at høre 12 personer ud over sagsøgeren, og at visse af disse personer var blandt den gruppe af personer, som sagsøgeren havde anklaget for at have chikaneret hende eller for ikke at have reageret i forhold til den chikane, som hun hævdede at være udsat for.
- 124 Det bemærkes imidlertid, at den myndighed, der har ansvaret for en administrativ undersøgelse, og som det påhviler at behandle de sager, der indbringes for den, råder over et vidt skøn med hensyn til gennemførelse af undersøgelsen og med hensyn til at vurdere kvaliteten og anvendeligheden af samarbejdet med vidner (jf. dommen i sagen Skareby mod Kommissionen, præmis 38).
- 125 Personaleretten finder, at undersøgeren rådede over tilstrækkelige oplysninger i sagen til at afgøre, om de omstændigheder, som sagsøgeren påberåbte sig, udgjorde psykisk chikane eller ej. Hvad angår den anden periode fastlagde undersøgeren korrekt de faktiske omstændigheder, der kunne godtgøre eksistensen af psykisk chikane, selv om undersøgeren nåede til den konklusion, at der ikke var tale om chikane i det foreliggende tilfælde.
- 126 På baggrund af disse omstændigheder kan undersøgeren ikke kritiseres for at have tilsidesat omsorgspligten eller princippet om god forvaltningsskik, da han besluttede at høre et mindre antal vidner end det antal, som sagsøgeren havde foreslået.
- 127 Følgelig må det foreliggende anbringendes andet klagepunkt forkastes, og det fjerde anbringende forkastes i sin helhed.

5. Det femte anbringende om tilsidesættelse af begrundelsespligten

a) Parternes argumenter

- 128 Sagsøgeren har anført, at Kommissionen i den anfægtede afgørelse fandt, at der ikke forelå psykisk chikane, idet den støttede sig på den endelige undersøgelsesrapport og de vidneudsagn, der var afgivet i forbindelse med undersøgelsen. Sagsøgeren havde udtrykkeligt anmodet om at modtage den endelige undersøgelsesrapport og referaterne af høringerne af vidnerne, men dette materiale blev imidlertid ikke tilsendt hende.

- 129 Sagsøgeren er derfor af den opfattelse, at hun ikke har været i stand til at vurdere den anfægtede afgørelses berettigelse, og at hun har været nødt til at anlægge dette søgsmål for at få kendskab til den anfægtede afgørelses begrundelse.
- 130 Kommissionen har heroverfor anført, dels at den anfægtede afgørelse er tilstrækkeligt begrundet, dels at vedtægtens artikel 25 ikke indebærer en pligt til at fremsende en endelig administrativ undersøgelsesrapport eller referaterne af de høringer, der er foretaget inden for rammerne af en sådan undersøgelse. Kommissionen har under retsmødet anført, at der ikke kan foretages en abstrakt vurdering af, om begrundelsen er tilstrækkelig, idet dette skal vurderes i lyset af sagens særlige omstændigheder. Det særlige ved undersøgelsen bestod således i, at sagsøgeren var meget tæt involveret i dens gennemførelse, idet hun indtog en stilling som »førstehandsvidne« og spillede en aktiv rolle under hele procedurens forløb. Ifølge Kommissionen havde den endvidere mulighed for at supplere begrundelsen i afgørelsen om afslag på klagen, hvilket den i øvrigt gjorde.

b) Rettens bemærkninger

Indledende bemærkninger

- 131 Personaleretten har vurderet de fire første anbringender under hensyntagen til indholdet af selve den anfægtede afgørelse, afgørelsen om afslag på klagen og den endelige undersøgelsesrapport, som Kommissionen fremlagde og først fremsendte til sagsøgeren i forbindelse med de foranstaltninger med henblik på sagens tilrettelæggelse, som Personaleretten anordnede. Sagsøgeren har med det femte anbringende gjort gældende, at den anfægtede afgørelse ikke er begrundet. Personaleretten vil derfor først undersøge, om den anfægtede afgørelse er tilstrækkeligt begrundet, og i benægtende fald vil den derefter undersøge, om begrundelsen for den anfægtede afgørelse kunne angives på det tidspunkt, hvor afgørelsen om afslag på klagen blev truffet, eller under retssagen.

Den manglende fremsendelse af undersøgelsesrapporten til sagsøgeren inden iværksættelsen af søgsmålet

- 132 Hvad angår en afgørelse, hvorved en administrativ undersøgelse, der er indledt som svar på en ansøgning om bistand i henhold til vedtægtens artikel 24, henlægges, bemærker Personaleretten, at vedtægtens artikel 25, stk. 2, ikke indeholder en udtrykkelig forpligtelse til at fremsende den endelige administrative undersøgelsesrapport eller referaterne af de høringer, der er foretaget i denne forbindelse, til klageren.
- 133 Med forbehold af hensynet til beskyttelsen af interessen hos de anklagede personer, og de personer, der har afgivet vidneudsagn i forbindelse med undersøgelsen, indeholder vedtægten imidlertid heller ikke bestemmelser, der forbyder, at den endelige undersøgelsesrapport fremsendes til en tredjeperson, der har en legitim interesse i at få kendskab til indholdet af den nævnte rapport, således som det er tilfældet med den person, som har indgivet en ansøgning om bistand i henhold til vedtægtens artikel 24. Det fremgår endvidere af retspraksis, at institutionerne ind imellem anvender denne løsning, idet de fremsender den endelige undersøgelsesrapport til klageren, enten inden der anlægges et søgsmål, idet de vedlægger den endelige afgørelse i forhold til klageren (dommen i sagen *Lo Giudice mod Kommissionen*, præmis 163, og dommen i sagen *Cerafogli mod ECB*, præmis 108), eller som i den foreliggende sag i forbindelse med gennemførelsen af de foranstaltninger med henblik på sagens tilrettelæggelse, som Personaleretten anordner.
- 134 Under alle omstændigheder bemærkes, at det foreliggende anbringendes genstand er spørgsmålet om, hvorvidt den anfægtede afgørelse er i overensstemmelse med vedtægtens artikel 25, stk. 2. Personaleretten finder det derfor inden for rammerne af dette anbringende ikke fornødent at tage stilling til spørgsmålet om, hvorvidt der eventuelt bestod en forpligtelse for Kommissionen til at

fremsende den endelige undersøgelsesrapport og referaterne af høringerne til sagsøgeren. Det er nemlig muligt, at en afgørelse om at afslutte en undersøgelse og henlægge en sag, der vedrører psykisk chikane, kan begrundes tilstrækkeligt, uden at der henvises til andre oplysninger.

- 135 Det følger heraf, at klagepunktet om den manglende fremsendelse af den endelige undersøgelsesrapport og referaterne af de dermed forbundne høringer må forkastes som irrelevant.

Den anfægtede afgørelses begrundelse

- 136 Hvad angår pligten til at begrunde afgørelser, der indeholder et klagepunkt, bemærker Personaleretten, at de garantier, som EU-retten giver under den administrative sagsbehandling, bl.a. omfatter princippet om god forvaltningsskik, som er fastsat i chartrets artikel 41 (jf. dom afsagt af Den Europæiske Unions Ret den 27.9.2012, sag T-387/09, Applied Microengineering mod Kommissionen, præmis 57), der bl.a. fastsætter en »pligt for forvaltningen til at begrunde sine beslutninger«.
- 137 Dertil kommer, at den forpligtelse til at begrunde afgørelser, som indeholder et klagepunkt, er et væsentligt EU-retligt princip, som alene kan fraviges i tilfælde af tvingende hensyn (jf. dom afsagt af Retten i Første Instans den 29.9.2005, sag T-218/02, Napoli Buzzanca mod Kommissionen, præmis 57 og den deri nævnte retspraksis, og den 8.9.2009, sag T-404/06 P, ETF mod Landgren, præmis 148 og den deri nævnte retspraksis).
- 138 Det fremgår af fast retspraksis, at den begrundelse, som kræves i henhold til artikel 296 TEUF, klart og utvetydigt skal angive de betragtninger, som den institution, der har udstedt den anfægtede retsakt, har lagt til grund (jf. i denne retning Domstolens dom af 14.12.2004, sag C-210/03, Swedish Match, præmis 63).
- 139 Pligten til at begrunde en afgørelse, der indeholder et klagepunkt, i henhold til vedtægtens artikel 25, stk. 2, der blot udgør en gentagelse i den konkrete sammenhæng i forholdet mellem institutionerne og deres tjenestemænd af den generelle forpligtelse i artikel 296 TEUF, har til formål at give den pågældende tilstrækkelige oplysninger til, at vedkommende kan vurdere, om afgørelsen er korrekt, eller om den er behæftet med en mangel, der gør det muligt at anfægte dens gyldighed, og at gøre det muligt for Unionens retsinstanser at udøve sin kontrol med hensyn til den anfægtede afgørelses lovlighed (dommen i sagen Lo Giudice mod Kommissionen, præmis 160).
- 140 Det præciseres endvidere i den retspraksis, der vedrører vedtægtens artikel 25, stk. 2, at omfanget af pligten til at begrunde en afgørelse, der indebærer et klagepunkt, skal vurderes ikke blot i forhold til den pågældende afgørelses ordlyd, men ligeledes til den konkrete sammenhæng, hvori den nævnte afgørelse indgår, samt under hensyn til alle de retsregler, som gælder på det pågældende område (dommen i sagen Lo Giudice mod Kommissionen, præmis 163, og dommen i sagen Skareby mod Kommissionen, præmis 74), og at begrundelsen i princippet skal meddeles den berørte samtidig med den afgørelse, der indeholder et klagepunkt (Domstolens dom af 26.11.1981, sag 195/80, Michel mod Parlamentet, præmis 22).
- 141 En streng fortolkning af den pligt, der følger af vedtægtens artikel 25, stk. 2, er især påkrævet, når den afgørelse, der indeholder et klagepunkt, som i det foreliggende tilfælde er en afgørelse fra ansættelsesmyndigheden om at afslutte en undersøgelse og henlægge en sag, der blev indledt som følge af en ansøgning om bistand, der indeholder påstande om psykisk chikane.
- 142 I modsætning til størstedelen af de administrative akter, der kan indeholde et klagepunkt imod en tjenestemand, træffes en afgørelse om en ansøgning om bistand nemlig under nogle bestemte faktiske omstændigheder. For det første kan en sådan situation allerede have varet i adskillige måneder eller som i det foreliggende tilfælde flere år. Som Personaleretten har anført i præmis 32 i dommen i sagen Skareby mod Kommissionen, kan »den psykisk[e] chikane [...] have yderst skadelige virkninger for

offerets helbredstilstand«. I en situation, hvor der udøves psykisk chikane, påvirker denne chikane endvidere, såfremt den må anses for godtgjort, ikke primært tjenestemandens økonomiske interesser eller den pågældendes karriere, idet institutionen i disse tilfælde hurtigt kan afhjælpe situationen ved at vedtage en akt eller udbetale et pengebeløb til den berørte, men udgør et angreb mod offerets værdighed, personlighed eller psykiske eller fysiske integritet, idet en sådant angreb ikke fuldt ud kan afhjælpes med en økonomisk kompensation. Uanset om påstandene om psykisk chikane er berettigede eller ej, oplever klageren disse påstande som berettigede, og institutionen har derfor i medfør af omsorgspligten en pligt til at give en så udførlig begrundelse som mulig af sit afslag på en ansøgning om bistand, uden at klageren skal afvente besvarelsen af en klage for at få kendskab til begrundelsen, idet institutionen endda kan vælge ikke at besvare klagen.

- 143 Personaleretten finder, at behovet for at give en fuldstændig begrundelse for den anfægtede afgørelse var så meget desto vigtigere under de givne omstændigheder i det foreliggende tilfælde, hvor den tjeneste, som havde ansvaret for at gennemføre undersøgelsen vedrørende psykisk chikane, ifølge sagsøgerens forklaringer under retsmødet blev anset for først og fremmest at være »Kommissionens advokat«. Som svar på et spørgsmål stillet af Personaleretten under retsmødet oplyste Kommissionen i denne henseende, at denne tjeneste i de fire år, hvorunder den medarbejder hos IDOC, der bistod undersøgeren i den foreliggende sag, havde arbejdet hos IDOC, ikke på noget tidspunkt havde fastslået, at der var udøvet psykisk chikane, selv om der var indledt mellem fem og ti undersøgelser om året.
- 144 Personaleretten skal i lyset af disse principper og omstændigheder vurdere, om begrundelsen for den anfægtede afgørelse opfylder kravene i vedtægtens artikel 25, stk. 2.
- 145 Den anfægtede afgørelse indeholder en meget kort indledning, hvori der henvises til, at det fremgår af den endelige undersøgelsesrapport, at sagsøgeren »under hele undersøgelsesforløbet har haft mulighed for at bidrage til undersøgelsens gennemførelse«, og at sagsøgeren »har modtaget klare underretninger om undersøgelsens fremskridt«. I den nævnte afgørelse foretages derefter en separat vurdering af den første og den anden periode.
- 146 Hvad angår den første periode fremgår det af den anfægtede afgørelse, at den endelige undersøgelsesrapport nævner en »række uenigheder« vedrørende bestemte sager mellem på den ene side sagsøgeren og på den anden side sagsøgerens overordnede og en del af hendes kolleger. Det fremgår imidlertid af den anfægtede afgørelse, at disse uenigheder, »der udelukkende vedrørte arbejdsforhold«, altid blev drøftet på direktionmøder eller i formelle notater. Det fremgår endvidere af den anfægtede afgørelse, at »undersøgelsen [...] ikke har afdækket eksistensen af fjendskab«, men snarere, at »hendes tidligere kolleger havde en vis sympati med hende«, og at der ikke verserede rygter om hendes manglende evner eller svagheder som chef. Det fremgår endvidere af den nævnte afgørelse, at sagsøgerens bedømmelser for perioden fra den 1. juli 1999 til den 30. juni 2001 og for perioden fra den 1. juli 2001 til den 31. december 2002 var blevet udfærdiget under overholdelse af procedurerne og ikke var lavere end de bedømmelser, hun tidligere havde opnået. Det fremgår endvidere af den anfægtede afgørelse, at hverken gentagne negative bedømmelser eller »ledelsesbeslutninger, der er vanskelige at acceptere«, i sig selv kan udgøre chikane.
- 147 Endelig konkluderes det i den anfægtede afgørelse, at »på grundlag af den af [sagsøgeren] fremlagte dokumentation, de vidneudsagn, der er afgivet i forbindelse med undersøgelsen, og de vurderinger, der er foretaget, kan det ikke fastslås, at de handlinger, der er udført af de personer, som [sagsøgeren] har rettet sine anklager imod, hverken isoleret eller samlet set opfylder kravene i vedtægtens artikel 12a for at anses for udtryk for »systematisk chikane««.
- 148 Henset til denne begrundelse finder Personaleretten, at den anfægtede afgørelse indeholder en kortfattet, men passende besvarelse af samtlige de klagepunkter, som sagsøgeren har fremsat vedrørende den berørte periode, og giver sagsøgeren tilstrækkelige oplysninger til, at hun kan vurdere, om afgørelsen er korrekt, og til, at Personaleretten kan udøve kontrol med dens lovlighed.

- 149 Det må derfor fastslås, at afgørelsens begrundelse for så vidt angår den første periode opfylder kravene i vedtægtens artikel 25, stk. 2, således som disse fortolkes i retspraksis. Følgelig kan det foreliggende anbringende ikke tages til følge for så vidt angår denne periode.
- 150 Hvad derimod angår den anden periode fremgår det blot af den anfægtede afgørelse, at »undersøgelsen har vist, at [C] havde en særlig ledelsesstil, der ind imellem har vakt mishag hos visse kolleger, og som i visse tilfælde har kunnet opfattes som sårende og fornærmende, at [sagsøgeren] har haft mulighed for at fremsætte sine bemærkninger i denne henseende, og at der mellem [sagsøgeren] og direktøren bestod uenigheder om visse ledelsesbeslutninger. Undersøgelsen har dog også vist, at [C] ikke har haft ildesindede hensigter i forhold til [sagsøgeren], og at hendes ledelsesstil ikke var direkte rettet mod [sagsøgeren]«. Det konkluderes derefter i den anfægtede afgørelse, at »undersøgelsen ikke har påvist, at [C's] adfærd objektivt set har kunnet udgøre et angreb på [sagsøgerens] værdighed, personlighed eller integritet. Det fremgår ikke af sagsakterne, vidneudsagn eller den grundige vurdering, der er foretaget i forbindelse med den uafhængige og grundige undersøgelse, at en [kollega] eller en gruppe af kolleger udsatte [sagsøgeren] for misbrug, som udgjorde et angreb på [sagsøgerens] værdighed, personlighed eller psykiske eller fysiske integritet«.
- 151 Personaleretten konstaterer i denne henseende, at de klagepunkter, som sagsøgeren har fremsat i sin ansøgning, ikke besvares i den anfægtede afgørelse, idet denne afgørelse for så vidt angår sagens baggrund indeholder en henvisning til den endelige undersøgelsesrapport, der blev fremsendt til sagsøgeren, efter at Personaleretten havde besluttet at iværksætte foranstaltninger med henblik på sagens tilrettelæggelse inden for rammerne af den foreliggende sag.
- 152 Selv om det er korrekt, at det ifølge retspraksis er muligt at angive en begrundelse ved at henvise til en rapport eller en udtalelse, der i sig selv er begrundet og meddelt (jf. dommen i sagen Lo Guidice mod Kommissionen, præmis 163 og 164, og dommen i sagen Cerafogli mod ECB, præmis 108 og den deri nævnte retspraksis), er det et krav, at en sådan rapport eller udtalelse faktisk er meddelt den berørte sammen med den bebyrdende akt, hvilket ikke er tilfældet i den foreliggende sag.
- 153 Det var således ikke muligt for sagsøgeren alene på baggrund af den anfægtede afgørelse at anfægte de faktiske omstændigheder, som undersøgeren havde lagt vægt på, eller de konklusioner, som han udledte deraf, hvilket indebærer, at begrundelsen for den anfægtede afgørelse for så vidt angår sagens faktiske grundlag ikke opfylder kravene i vedtægtens artikel 25, stk. 2.
- 154 Det må derfor fastslås, at den anfægtede afgørelse for så vidt angår den anden periode kun indeholdt oplysninger, der gav sagsøgeren begyndelsen af en begrundelse, der i sig selv ikke gjorde det muligt for ansættelsesmyndigheden at opfylde den forpligtelse, som påhviler denne i henhold til vedtægtens artikel 25, stk. 2.
- 155 Personaleretten bemærker imidlertid, at det i retspraksis anerkendes, at der i visse tvister mellem institutionerne og deres ansatte kan ske en lempelse af den begrundelsespligt, der er fastsat i vedtægtens artikel 25, stk. 2.
- 156 Det er derfor nødvendigt at undersøge, om sådanne principper, der er fastlagt i retspraksis, finder anvendelse i den foreliggende sag, som Kommissionen har hævdet i svarskriftet og under retsmødet.
- Muligheden for at supplere begrundelsen for den anfægtede afgørelse i forbindelse med afgørelsen om afslag på klagen
- 157 Det er Kommissionens opfattelse, at sagsøgeren med afgørelsen om afslag på klagen fik en detaljeret begrundelse, der har gjort det muligt for hende at vurdere hensigtsmæssigheden af at anlægge sag til prøvelse af den anfægtede afgørelse og for Personaleretten at vurdere lovligheden af den nævnte afgørelse.

- 158 Personaleretten bemærker, at det følger af vedtægtens artikel 25, stk. 2, at det er den afgørelse, der indebærer et klagepunkt, som skal begrundes, og ikke en senere administrativ retsakt.
- 159 Det er ganske vist korrekt, at det følger af retspraksis, at ansættelsesmyndigheden er forpligtet til at give en begrundelse i hvert fald på tidspunktet for afvisningen af en klage, og at administrationen navnlig kan afhjælpe en eventuel manglende begrundelse for en afgørelse, der indeholder et klagepunkt, ved en tilstrækkelig begrundelse, der fremsættes på tidspunktet for svaret på klagen, idet begrundelsen for afslaget på klagen anses for sammenfaldende med begrundelsen for den afgørelse, som klagen var rettet mod (dom afsagt af Retten i Første Instans den 19.3.1998, sag T-74/96, Tzoanos mod Kommissionen, præmis 268, og den 1.4.2009, sag T-385/04, Valero Jordana mod Kommissionen, præmis 118, samt Personalerettens dom af 26.5.2011, sag F-40/10, Lebedef mod Kommissionen, præmis 38). Det følger endvidere af retspraksis, at administrationen kan afhjælpe en oprindelig utilstrækkelig begrundelse for en afgørelse, der indeholder et klagepunkt, ved supplerende præciseringer, som fremkommer selv under sagen, når den pågældende før sagens anlæg allerede rådede over oplysninger, som udgjorde begyndelsen af en begrundelse (dommen i sagen Skareby mod Kommissionen, præmis 75 og den deri nævnte retspraksis).
- 160 Denne fortolkning i retspraksis af vedtægtens artikel 25, stk. 2, blev imidlertid oprindeligt fastlagt i forbindelse med tvister, som vedrørte lovligheden af afgørelser om afslag på forfremmelse, hvorved Unionens retsinstanser fastslog, at ansættelsesmyndigheden ikke var forpligtet til at begrunde forfremmelsesafgørelser over for fravalgte ansøgere, idet en sådan begrundelse kan risikere at skade disse (Domstolens dom af 6.5.1969, sag 21/68, Huybrechts mod Kommissionen, præmis 19, af 13.7.1972, sag 90/71, Bernardi mod Parlamentet, præmis 15, og af 30.10.1974, sag 188/73, Grassi mod Rådet, præmis 11-17).
- 161 Denne retspraksis er efterfølgende blevet udvidet til at omfatte afgørelser om afslag på ansøgninger og afgørelser om afslag på at få adgang til udvælgelsesprøver (jf. f.eks. dom afsagt af Retten i Første Instans den 12.2.1992, sag T-52/90, Volger mod Parlamentet, præmis 36, og af 30.11.1993, sag T-78/92, Perakis mod Parlamentet, præmis 50-52) for derefter at blive anvendt på andre former for tvister som f.eks. tvister vedrørende princippet om, at hele den årlige ferie skal afholdes (dommen i sagen Lebedef mod Kommissionen).
- 162 Sådanne fortolkningsregler gør det muligt i visse situationer at finde den rette balance mellem pligten til at begrunde afgørelser, der indebærer et klagepunkt, i henhold til vedtægtens artikel 25, stk. 2, og andre legitime hensyn, såsom hensynet til god forvaltningsskik eller beskyttelsen af tredjemænds rettigheder.
- 163 Personaleretten finder imidlertid, at eftersom chartrets artikel 41, stk. 2, litra c), fastlægger retten til at modtage en begrundelse for administrative afgørelser som et grundlæggende generelt EU-retligt princip, skal enhver undtagelse til vedtægtens artikel 25, stk. 2, hvorefter en begrundelse enten skal være indeholdt i den afgørelse, der indebærer et klagepunkt, eller meddeles på samme tid som denne afgørelse, fortolkes strengt, og der skal angives en objektiv begrundelse for de omstændigheder, hvorunder den afgørelse, der indebærer et klagepunkt, er vedtaget.
- 164 I den særlige sammenhæng, hvori en undersøgelse, der er indledt på grundlag af en ansøgning om bistand i henhold til vedtægtens artikel 24, og som har til formål at fastlægge, om der er udøvet den chikane, som en ansat hævder at have oplevet, indgår, skal der tages hensyn til den pligt, der påhviler institutionen, til at give den tjenestemand, der har indgivet en sådan ansøgning, et svar så hurtigt og hensynsfuldt, som et så alvorligt forhold, som en sådan situation udgør, tilsiger (jf. i denne retning dommen i sagen Lo Giudice mod Kommissionen, præmis 136).
- 165 I en sådan sammenhæng skal begrundelsespligten i vedtægtens artikel 25, stk. 2, derfor fortolkes strengt, og en afgørelse, der kun indeholder begyndelsen til en begrundelse, kan ikke anses for at opfylde de krav, der følger af denne bestemmelse. Den modsatte løsning ville indebære, at en

tjenestemand, der har indgivet en ansøgning om bistand i henhold til vedtægtens artikel 24 med påstand om, at den pågældende udsættes for chikane, ville være nødt til at indgive en klage for at kunne opnå en begrundelse for afgørelsen om at afslutte den administrative undersøgelse og henlægge sagen, der er i overensstemmelse med vedtægtens artikel 25, stk. 2. Som Kommissionen har anført under retsmødet, er formålet med at klage ikke at opnå en begrundelse for en afgørelse, der indebærer et klagepunkt, men at anfægte rigtigheden af den berørte afgørelse. At tillade administrationen at undlade at meddele begrundelsen for sin afgørelse, ville heller ikke være i overensstemmelse med den pligt, der påhviler institutionerne til at handle hurtigt og hensynsfuldt, i et så alvorligt tilfælde som psykisk chikane udgør, eller med pligten til at behandle ansøgninger om bistand i forbindelse med psykisk chikane »hurtigst muligt«, som Kommissionen har pålagt sig selv i meddelelsen af 26. april 2006.

166 Det følger heraf, at når der er tale om en afgørelse, hvorved en undersøgelse, der er indledt som svar på en ansøgning om bistand i henhold til vedtægtens artikel 24, med påstand om, at den pågældende udsættes for psykisk chikane, kan institutionerne ikke lovligt først give den berørte en fuldstændig begrundelse i afgørelsen om afslag på klagen, idet dette vil være i strid med den begrundelsespligt, der påhviler dem i henhold til vedtægtens artikel 25, stk. 2.

167 En sådan løsning må imidlertid hverken foregribe institutionernes mulighed for i forbindelse med en afgørelse om afslag på en klage at give præciserende oplysninger vedrørende den begrundelse, som administrationen har lagt til grund, eller Personalerettens mulighed for at tage hensyn til sådanne præciseringer ved vurderingen af et anbringende, der anfægter afgørelsens lovlighed (jf. i denne retning dommen i sagen Skareby mod Kommissionen, præmis 53).

– Muligheden for at tage hensyn til de omstændigheder, på grundlag af hvilke den anfægtede afgørelse er truffet

168 Kommissionen har anført, at sagsøgeren har spillet en aktiv rolle i forbindelse med undersøgelsen, at hun har haft mulighed for at bidrage ved at fremlægge dokumentation og afgive bemærkninger, og at hun modtog oplysninger om sagens udvikling.

169 Ved vurderingen af, om den i vedtægten fastsatte begrundelsespligt er opfyldt, skal der i denne henseende ikke alene tages hensyn til de dokumenter, hvorved en afgørelse er blevet meddelt, men ligeledes til de omstændigheder, hvorunder afgørelsen er blevet truffet og bragt til vedkommendes kundskab (Personalerettens dom af 30.11.2010, sag F-97/09, Taillard mod Parlamentet, præmis 33). I det foreliggende tilfælde skal der for det første tages hensyn til, at sagsøgeren deltog i undersøgelsen, og for det andet skal det undersøges, om sagsøgeren på tidspunktet for vedtagelsen af den anfægtede afgørelse allerede rådede over de oplysninger, som var lagt til grund i den nævnte afgørelse (jf. i denne retning dom afsagt af Retten i Første Instans den 8.7.1998, sag T-130/96, Aquilino mod Rådet, præmis 44 og den deri nævnte retspraksis).

170 Det fremgår af selve den anfægtede afgørelses ordlyd, at den er baseret på den endelige undersøgelsesrapport, der først blev fremsendt til sagsøgeren under den administrative procedure. Da der ikke i den anfægtede afgørelse findes oplysninger om det modsatte, havde sagsøgeren således ikke mulighed for at få kendskab til, i hvilket omfang undersøgeren havde taget hensyn til de oplysninger, som hun havde fremlagt i forbindelse med undersøgelsen, eller til, om den anfægtede afgørelse faktisk støttedes på undersøgelsens resultater. Det følger heraf, at Kommissionen ikke med føje kan gøre gældende, at den anfægtede afgørelse oprindeligt ikke indeholdt en begrundelse, fordi denne afgørelse var baseret på oplysninger, som sagsøgeren allerede havde kendskab til.

171 Den mulighed, som sagsøgeren fik for at bidrage til undersøgelsens gennemførelse, forekommer at være i overensstemmelse med princippet om god forvaltningsskik. Den omstændighed, at sagsøgeren deltog i undersøgelsen, er imidlertid ikke i sig selv et bevis for, at sagsøgeren således havde modtaget oplysning om de grunde, der gav Kommissionen anledning til at forkaste hendes ansøgning om

bistand. Selv om det antages, at sagsøgeren havde modtaget relevante oplysninger under undersøgelsesforløbet, hvilket Kommissionen ikke har godtgjort, kunne sagsøgeren nemlig med rette antage, at disse oplysninger ikke længere var relevante som følge af den begrundelse, som den anfægtede afgørelse var baseret på.

- 172 Hvad angår de oplysninger, som sagsøgeren har fremlagt vedrørende sagens udvikling, har Kommissionen ud over at fremsætte beklagelser over de forsinkelser, der indtrådte i forbindelse med de forskellige undersøgelsesaktiviteter, ikke godtgjort, at sådanne oplysninger vedrørte de grunde, som Kommissionen efterfølgende anvendte til at afslå sagsøgerens ansøgning om bistand.
- 173 På baggrund af det ovenstående må det fastslås, at Kommissionen i den anfægtede afgørelse ikke har givet en tilstrækkelig begrundelse for, hvorfor den henlagde sagsøgerens ansøgning om bistand vedrørende den anden periode, og den anfægtede afgørelse må derfor annulleres for så vidt angår den nævnte periode.

C – Påstanden om erstatning

1. Parternes argumenter

- 174 Sagsøgeren har nedlagt påstand om erstatning for den økonomiske og ikke-økonomiske skade, som hun har lidt som følge af den psykisk chikane og de ulovligheder, som Kommissionen begik i forbindelse med afslaget på hendes ansøgning om bistand.
- 175 Hvad angår den økonomiske skade kan sagsøgerens påstand om erstatning nærmere bestemt opdeles i tre led.
- 176 Sagsøgeren har for det første anført, at den psykiske chikane, som hun har været udsat for, har skadet hendes karriere og rygte, idet den nævnte chikane har påvirket hendes psykiske og fysiske sundhed. Sagsøgeren har for det andet anført, at tilsidesættelsen af vedtægtens artikel 24 og navnlig den omstændighed, at der, efter at hun indgav sin ansøgning om bistand ikke blev iværksat midlertidige foranstaltninger såsom adskillellesforanstaltninger, har påført hende skade. For det tredje har sagsøgeren nedlagt påstand om erstatning for den skade, som hun hævder at have lidt som følge af, at Kommissionen tilsidesatte princippet om god forvaltningsskik og omsorgspligten samt som følge af den urimelige forsinkelse, som har præget Kommissionens behandling af hendes sag.
- 177 Efter sagsøgerens opfattelse vil hun opnå delvis erstatning for den lidte skade ved, at Kommissionen påtager sig at betale for de udgifter og salærer, som hun har afholdt til advokater i forbindelse med den administrative procedure og retssagen.
- 178 Hvad angår erstatning for ikke-økonomisk skade har sagsøgeren anført, at hun har lidt en sådan skade om følge af, at Kommissionen tilsidesatte sin omsorgspligt i forbindelse med behandlingen af hendes ansøgning om bistand, og at hun vurderer denne skade til at udgøre 10 000 EUR.
- 179 Kommissionen har heroverfor anført, at da det ikke er godtgjort, at der foreligger psykisk chikane, har sagsøgeren hverken lidt en økonomisk eller ikke-økonomisk skade, og påstanden om erstatning bør derfor ikke tages til følge. Kommissionen har endvidere anført, at det under alle omstændigheder følger af fast retspraksis, at sagsøgte ikke skal betale de omkostninger, der er afholdt af sagsøgeren under den administrative fase.

2. Rettens bemærkninger

- 180 Det følger af fast retspraksis, at der i forbindelse med tvister mellem institutionerne og deres tjenestemænd anerkendes en ret til erstatning, såfremt tre kumulative betingelser er opfyldt, nemlig at den adfærd, som den omhandlede institution hævdes at have udvist, er retsstridig, at der foreligger en skade, og at der foreligger årsagsforbindelse mellem den pågældende institutions adfærd og den påberåbte skade (dommen i sagen Kommissionen mod Q, præmis 42 og den deri nævnte retspraksis). Den omstændighed, at en af disse betingelser ikke er opfyldt, er tilstrækkeligt til at forkaste erstatningssøgsmålet (jf. Personalerettens kendelse af 16.3.2011, sag F-21/10, Marcuccio mod Kommissionen, præmis 22 og 23 og den deri nævnte retspraksis).
- 181 Hvad angår den tredje betingelse, som vedrører institutionernes erstatningsansvar, skal det tab, som påstås erstattet, være faktisk og reelt, hvilket det påhviler sagsøgeren at bevise (Personalerettens dom af 13.6.2012, sag F-62/10, BL mod Kommissionen, præmis 98).
- 182 Sagsøgeren har imidlertid i sit skriftlige indlæg ikke henvist til sagsakter, der kan begrunde, at hun reelt har lidt en økonomisk skade, og som kan godtgøre det påståede omfang af en sådan skade, som sagsøgeren i øvrigt ikke har angivet størrelsen af, idet hun har begrænset sig til at anføre, at hun vil opnå delvis erstatning for den nævnte skade, ved at Kommissionen påtager sig at betale for de udgifter og salærer, som hun har afholdt til advokater i forbindelse med den administrative procedure og retssagen. Endvidere indeholder stævningen ingen beviser vedrørende dette punkt. Det følger af procesreglementets artikel 35, stk. 1, litra e), at stævningen skal indeholde de beviser, der er nødvendige for at godtgøre eksistensen af skaden og dens omfang.
- 183 I mangel af de nævnte beviser må det fastslås, at sagsøgeren ikke har begrundet eksistensen af den påståede økonomiske skade og dens omfang. Sagsøgerens påstand om erstatning for økonomisk skade må derfor forkastes, uden at det er fornødent at tage stilling til, om de andre betingelser er opfyldt.
- 184 Hvad angår den ikke-økonomiske skade har sagsøgeren anført, at denne skade er opstået som følge af undersøgelsens urimelige varighed samt som følge af, at Kommissionen ikke har handlet omsorgsfuldt i forbindelse med behandlingen af hendes sag.
- 185 Personaleretten bemærker, at sagsøgeren indgav sin ansøgning om bistand den 5. december 2007, og at den anfægtede afgørelse blev meddelt sagsøgeren den 10. august 2010, dvs. mere end to år og otte måneder senere. Henset til omstændighederne i sagen, længden af ansøgningen om bistand og den omstændighed, at sagsøgeren gentagne gange anmodede om, at der blev foretaget supplerende undersøgelser, forekommer en sådan varighed principielt ikke at være rimelig.
- 186 Det er derfor nødvendigt at undersøge, om de forskellige argumenter, som Kommissionen har fremsat som forklaring på undersøgelsesprocedurens varighed, kan føre til en anden vurdering.
- 187 Det fremgår af sagens akter, at der forløb seks måneder fra det tidspunkt, hvor ansøgningen om bistand blev indgivet, til det tidspunkt, hvor beslutningen om at indlede en administrativ undersøgelse og at lade en undersøger uden for GD Personale forestå undersøgelsen blev truffet, dvs. den 9. juni 2008. Der er således tale om en periode, der er to måneder længere end de fire måneder, der er fastsat i vedtægtens artikel 90, stk. 1, og hvorefter der anses at foreligge en stiltiende afvisning af en ansøgning.
- 188 Ifølge den foreliggende retspraksis på området vedrørende ansøgninger om bistand i henhold til vedtægtens artikel 24 er det imidlertid ikke udelukket, at der kan foreligge en objektiv begrundelse for at forsinke iværksættelsen af en undersøgelse, som bl.a. består i hensyn til behovet for at tilrettelægge undersøgelsen (dommen i sagen Kommissionen mod Q, præmis 105). Når der henses til, at

Kommissionen med rette besluttede at overlade undersøgelsen til en person uden for GD Personale, samt til længden af ansøgningen om bistand, der udgør mere end 1 000 sider, kan den af Kommissionen udviste forsinkelse ikke anses for urimelig.

- 189 Hvad derimod angår perioden fra den 9. juni 2008 til den 9. marts 2009, som var den dato, hvor undersøgeren opfordrede sagsøgeren til at vidne inden for rammerne af den administrative undersøgelse, har Kommissionen anerkendt, at der »ikke blev iværksat formelle undersøgelsesaktiviteter«, hvilket undersøgeren gentagne gange har beklaget over for sagsøgeren. Kommissionen har begrundet denne forsinkelse med, at undersøgeren havde en stor arbejdsbyrde som følge af, at den pågældende netop var blevet udnævnt til direktør. Denne omstændighed kan imidlertid ikke begrunde, at undersøgelsen nærmest var sat i bero i næsten ni måneder. Hvis undersøgeren ikke var i stand til at varetage de opgaver, der var forbundet med undersøgelsen, påhvilede det Kommissionen at udpege en anden undersøger eller i det mindste at organisere arbejdsopgaverne på en sådan måde, at behandlingen af sagsøgerens ansøgning ikke blev forsinket i en så lang periode.
- 190 Hvad angår perioden fra den 9. marts 2009 til den 23. april 2010, som er den dato, hvor undersøgeren fremlagde sin rapport for Kommissionens generalsekretær, har Kommissionen begrundet procedures varighed med henvisning til, at der var tale om en kompleks undersøgelse, og at der skulle høres en »stort antal« personer, herunder en række tidligere tjenestemænd, der ikke længere opholdt sig i Bruxelles. Selv om det fremgår af den endelige undersøgelsesrapport, at Kommissionen kun foretog høring af 12 personer, hvoraf tre personer var pensionerede, forekommer denne periode ikke at være urimelig lang, når der henses til, at der generelt var tale om en kompleks undersøgelse.
- 191 Kommissionens generalsekretær traf den anfægtede afgørelse den 7. juni 2010. Som Kommissionen har anført i en skrivelse af 15. september 2010 til sagsøgerens advokat, blev afgørelsen som følge af en »administrativ fejl« først sendt til sagsøgeren den 10. august 2010.
- 192 Det følger heraf, at i ikke mindre end 11 måneder – i perioden fra den 9. juni 2008 til den 9. marts 2009 og fra den 7. juni 2010 til den 10. august 2010 – ud af en samlet undersøgelsesperiode på 32 måneder handlede Kommissionen ikke, og at Kommissionen ikke kan give en gyldig begrundelse for denne inaktivitet. Det er nemlig ikke tilstrækkeligt blot at henvise til undersøgerens arbejdsbyrde eller en administrativ fejl.
- 193 Undersøgelingsprocedures varighed kan derfor ikke anses for rimelig, og Kommissionens adfærd kan ikke anses for at være i overensstemmelse med omsorgspligten.
- 194 Under disse omstændigheder kan den ikke-økonomiske skade, som sagsøgeren har lidt, ikke fuldt ud erstattes ved, at den anfægtede afgørelse annulleres. Sagsøgeren befinder sig som følge af den delvise annullation af den anfægtede afgørelse igen i en venteposition hvad angår den endelige afgørelse af den procedure, der blev indledt i henhold til vedtægtens artikel 24 efter indgivelsen af ansøgningen af 5. december 2007. En sådan forlængelse af situationen med afventning og usikkerhed, som er forårsaget af, at den anfægtede afgørelse er ulovlig, udgør en ikke-økonomisk skade.
- 195 På baggrund af de ovenfor anførte betragtninger finder Personaleretten, at påstanden om erstatning for ikke-økonomisk skade som følge af den urimeligt lange sagsbehandlingstid og tilsidesættelsen af omsorgspligten må tages til følge, og pålægger Kommissionen at betale sagsøgeren et beløb, som efter ret og billighed fastsættes til 6 000 EUR.

Sagens omkostninger

¹⁹⁶ I henhold til procesreglementets artikel 87, stk. 1, pålægges det, medmindre andet følger af dette reglements andet afsnit, ottende kapitel, den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom. I medfør af denne artikels stk. 2 kan Personaleretten, såfremt dette findes rimeligt, træffe bestemmelse om, at den tabende part kun pålægges at betale en del af sagens omkostninger eller slet ikke pålægges at betale sagsomkostninger.

¹⁹⁷ Det følger af denne doms præmisser, at Kommissionen i det væsentlige har tabt sagen. Sagsøgeren har desuden udtrykkeligt nedlagt påstand om, at Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger. De foreliggende omstændigheder kan ikke begrunde anvendelsen af procesreglementets artikel 87, stk. 2, hvorfor Kommissionen pålægges at bære sine egne omkostninger og at betale sagsøgerens sagsomkostninger.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

PERSONALERETTEN (Anden Afdeling)

- 1) **Europa-Kommissionens afgørelse af 7. juni 2010 annulleres, for så vidt som Marie Tziranis ansøgning om bistand i forbindelse med den psykiske chikane, som hun angiveligt blev udsat for efter den 1. oktober 2004, derved henlægges.**
- 2) **Kommissionen betaler et beløb på 6 000 EUR til Marie Tzirani.**
- 3) **I øvrigt frifindes Kommissionen.**
- 4) **Kommissionen bærer sine egne omkostninger og betaler de af Marie Tzirani afholdte omkostninger.**

Rofes i Pujol

Boruta

Bradley

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 11. juli 2013.

W. Hakenberg
Justitssekretær

M.I. Rofes i Pujol
Afdelingsformand